

MØTEPROTOKOLL

Dato: 02.03.2018

KOMMUNESTYRET

28.02.2018 kl. 18.00 - 21.00

Møteleder:

Lisbeth Hammer Krog

Parti

H

Følgende medlemmer møtte:

Cathrine Chaffey

AP

Gunnar Gussgard

AP

Halvdan Skard

AP

Håkon B. Hamnes

AP

Kari Brodin Seljelid

AP

Kjell Maartmann-Moe

AP

Lina Parvizian

AP

Marianne Isabel Rieber-Mohn

AP

Odd Willy Lørstad

AP

Priya Prasath

AP

Erik Tørrissen

FRP

Ida Ohme Pedersen

FRP

Torbjørn Espelien

FRP

Wenche F. Berg-Olsen

FRP

Anne Lene W. Hojem

H

Asbjørn Nilsen

H

Bjørn Røtnes

H

Dag Egil Strømme

H

Elia Otero

H

Frode Bostadløykken

H

Gisle Bjugn

H

Haakon Kvenna Veum

H

Hilde Solberg Øydne

H

Lisbeth Hammer Krog

H

Mads Gram Rygg

H

Maria Barstad Sanner

H

Morten Dahl-Hansen

H

Morten Skauge

H

Odd Reidar Øie	H
Ole Kristian Udnes	H
Sigrid Barstad Sanner	H
Siw Wikan	H
Susanne Kristiansen Nielsen	H
Torill H. Heggen	H
Astrid-Therese Theisen	KRF
Ingar Sagedal Bie	MDG
Nikki Schei	MDG
Signe Bakke Johannessen	MDG
Kjell-Ole Heggland	PP
Bjørn Agnar Larsen	R
Harald Sævareid	SV
Sheida Sangtarash	SV
Edvard B. Værland	V
Ole Andreas Lilloe-Olsen	V
Tiril Eid Barland	V
Tiril Stillufdatter Karlsen	V
Wenche Steen	V

Følgende medlemmer hadde gyldig forfall:

	Parti
Hilde Hvaal Durban	H
Liv Skrede	H
Morten Larsen	H
Terje Hegge	H

Følgende varamedlemmer møtte:

	Parti
Gunnar Nordtømme	H
Mari Hjemdal	H
Sebastian Lundahl Otterhals	H
Sverre Bråthen	H

Antall representanter: 51

Under behandling av sakene 011, 012, 013, 014, 015 og 017 var det 50 representanter til stede. Håkon Kvenna Veum (H) tiltrådte kl. 19.50.

Leder av kontrollutvalget

Per Arne Nyberg (Ap)

Fra administrasjonen

Erik Kjeldstadli

Tittel

rådmann

SAKSLISTE

Saksnummer	Sakstittel
011/18	Godkjenning av protokoll
012/18	Innbyggerforslag kommuneloven § 39 a - Nei til nedleggelse av Hosletoppen skole
013/18	Krav om kommunestyrebehandling av detaljregulering Øverland del av gbnr. 23/2, jfr. plan- og bygningslovens § 12-11.
014/18	Detaljregulering for Rud videregående skole - 2. gangs behandling
015/18	Årsrapport fra kontrollutvalget i Bærum 2017
016/18	Renovasjonsordningen - gjennomgang av anskaffelsen 2016-17 og prosess fremover
017/18	Pensjonsordning for folkevalgte
018/18	Handlingsplan for bedre luftkvalitet i Bærum
019/18	Klimaklok Bærum - Klimastrategi 2030
020/18	Referatsaker
021/18	Fridtjof Nansens vei 15 - Orientering om forespørsel om fremlegging av planforslag for kommunestyret

Grunngitte spørsmål

Spørsmål fra Harald Sævareid (SV) vedrørende bruk av innbyggerundersøkelser som grunnlag for politiske avgjørelser.

Rådmann Erik Kjeldstadli besvarte spørsmålet. Skriftlig svar foreligger under referatsaker.

Sak 011/18: Godkjenning av protokoll

Forslag til vedtak:

Protokoll fra møte 31.01.2018 godkjennes slik den foreligger.

Behandlingen i møtet:**Votering:**

Enstemmig godkjent.

KST - 011/18 - 28.02.2018:**Vedtak:**

Protokoll fra møte 31.01.2018 godkjennes slik den foreligger.

Sak 012/18: Innbyggerforslag kommuneloven § 39 a - Nei til nedleggelse av Hosletoppen skole

Ordførerens forslag til vedtak:

Innbyggerforslaget oversendes rådmannen for nærmere utredning i forbindelse med saken vedrørende «Høring - Skolebehovsanalysen for perioden 2018-2037» og at saken fremmes for et hovedutvalg, i dette tilfelle Hovedutvalget barn og unge.

Behandlingen i møtet:**Forslag fremmet av Harald Sævareid, SV**

Hosletoppen skole legges ikke ned.

Votering:

Ved alternativ votering mellom ordførerens forslag og Sævareids forslag ble ordførerens forslag vedtatt mot 3 stemmer (2SV, R).

KST - 012/18 - 28.02.2018:**Vedtak:**

Innbyggerforslaget oversendes rådmannen for nærmere utredning i forbindelse med saken vedrørende «Høring - Skolebehovsanalysen for perioden 2018-2037» og at saken fremmes for et hovedutvalg, i dette tilfelle Hovedutvalget barn og unge.

Sak 013/18: Krav om kommunestyrebehandling av detaljregulering Øverland del av gbnr. 23/2, jfr. plan- og bygningslovens § 12-11.

Rådmannens forslag til vedtak:

Privat forslag til reguleringsplan, detaljregulering for Øverland fremmes ikke, jf. plan- og bygningsloven § 12-11.

Behandlingen i møtet:

Votering:

Rådmannens forslag ble enstemmig vedtatt.

KST - 013/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

Privat forslag til reguleringsplan, detaljregulering for Øverland fremmes ikke, jf. plan- og bygningsloven § 12-11.

Sak 014/18: Detaljregulering for Rud videregående skole - 2. gangs behandling

Formannskapet-13.02.2018-023/18

Innstilling:

Forslag til offentlig reguleringsplan, detaljregulering for Rud videregående skole, planID 2016024 plankart dokument 3833071 og bestemmelser, dokument 3822056, vedtas, jf. plan- og bygningsloven § 12-12 med følgende endringer:

Bestemmelsene § 3.15 endres til

Det skal etableres 0,3 parkeringsplasser for bil per årsverk.

Bestemmelsene § 3.16 endres til

Det skal etableres 0,3 parkeringsplasser for moped per årsverk.

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Cathrine Chaffey, Ap

Det må avsettes tilstrekkelig plasser til sikker sykkelparkering for elever og ansatte.

Forslag fremmet av Ida Ohme Pedersen, Frp

Tilleggsforslag:

§ 3.12

Utomhusplanen skal vise:

- Allergivennlige plantevalg.

Votering:

Innstillingens punkt 1 og 3 ble enstemmig vedtatt.

Ved alternativ votering mellom innstillingens punkt 2 og rådmannens forslag ble innstillingen vedtatt mot 12 stemmer (V, MDG, SV, R, KrF).

Chatrine Chauffeys forslag ble oversendt rådmannen.

Ida Ohme Pedersens forslag ble oversendt rådmannen.

KST - 014/18 - 28.02.2018:**Vedtak:**

Forslag til offentlig reguleringsplan, detaljregulering for Rud videregående skole, planID 2016024 plankart dokument 3833071 og bestemmelser, dokument 3822056, vedtas, jf. plan- og bygningsloven § 12-12 med følgende endringer:

Bestemmelsene § 3.15 endres til

Det skal etableres 0,3 parkeringsplasser for bil per årsverk.

Bestemmelsene § 3.16 endres til

Det skal etableres 0,3 parkeringsplasser for moped per årsverk.

Sak 015/18: Årsrapport fra kontrollutvalget i Bærum 2017

Kontrollutvalgets forslag til vedtak:

Kommunestyret tar kontrollutvalgets årsrapport 2017 til orientering.

Behandlingen i møtet:**Votering:**

Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

KST - 015/18 - 28.02.2018:**Vedtak:**

Kommunestyret tar kontrollutvalgets årsrapport 2017 til orientering.

Sak 016/18: Renovasjonsordningen - gjennomgang av anskaffelsen 2016-17 og prosess fremover

Formannskapet-13.02.2018-024/18

Innstilling:

1. Redegjørelsen for anskaffelse og gjennomføring av renovasjonsordning 2016-2017 tas til orientering.
2. Rådmannen bes igangsette en prosess med anskaffelse av ny, langvarig renovasjonskontrakt for innsamling av husholdningsavfall i Bærum kommune.
3. Rådmannen bes legge frem egen sak om videre anskaffelsesprosess før sommeren 2018 i henhold kommunens prosjektmetodikk

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Kjell Maartmann-Moe, Ap

Rådmannen bes igangsette en prosess med anskaffelse av en ny renovasjonskontrakt for innsamling av husholdningsavfall i Bærum kommune og også legge fram forslag til at innsamling av husholdningsavfall skjer i kommunal egenregi evt. i samarbeid i andre kommuner.

Forslag fremmet av Harald Sævareid, SV

Nytt punkt 2.

Rådmannen legger til rette for en rekommunalisering av renovasjonsordningen i Bærum.

Votering:

Harald Sævareids forslag fikk 3 stemmer (2SV, R) og falt.

Kjell Maartmann-Moes forslag fikk 13 stemmer (10Ap, 2SV, R) og falt.

Innstillingen punkt 1 og 3 ble enstemmig vedtatt.

Innstillingen punkt 2 ble vedtatt mot 13 stemmer (10Ap, 2SV).

KST - 016/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

1. Redegjørelsen for anskaffelse og gjennomføring av renovasjonsordning 2016-2017 tas til orientering.
2. Rådmannen bes igangsette en prosess med anskaffelse av ny, langvarig renovasjonskontrakt for innsamling av husholdningsavfall i Bærum kommune.
3. Rådmannen bes legge frem egen sak om videre anskaffelsesprosess før sommeren 2018 i henhold kommunens prosjektmetodikk

Sak 017/18: Pensjonsordning for folkevalgte

Formannskapet-13.02.2018-029/18

Innstilling:

1. Ny aldersgrense for pensjonsordning for folkevalgte i Bærum kommune er 70 år, gjeldende fra 01.01.14
2. Folkevalgte i Bærum kommune har rett til AFP fra 62 år, gjeldende fra 01.01.18
3. Formannskapet godkjenner tilleggsavtale mellom Bærum kommune og Bærum kommunale Pensjonskasse om offentlig kollektiv pensjonsordning for folkevalgte
4. Rådmannen bes komme tilbake med en sak om revidert tilleggsavtale hvis forhandlingene om pensjoner i det offentlige bringer vesentlige nye forhold til saken.

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Bjørn Agnar Larsen, R

Saken utsettes til forhandlingene om offentlig tjenstepensjon er avsluttet og godkjent. Administrasjonen bes vurdere om variabel møtegodtgjørelse skal være en del av pensjonsgrunnlaget, er i samsvar med hvordan pensjonsgrunnlaget defineres for kommunens egne ansatte.

Forslag fremmet av Siw Wikan, H

Felles H/Frp

Nytt pkt. 2

Folkevalgte i Bærum Kommune gis ikke rett til AFP fra 62 år.

Votering:

Bjørn A. Larsens utsettelsesforslag fikk 1 stemme (R) og falt.

Innstillingens punkt 1, 3 og 4 ble enstemmig vedtatt.

Ved alternativ votering mellom innstillingens punkt 2 og Siw Wikans forslag ble Wikans forslag vedtatt mot 2 stemmer (SV).

KST - 017/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

1. Ny aldersgrense for pensjonsordning for folkevalgte i Bærum kommune er 70 år, gjeldende fra 01.01.14
2. Folkevalgte i Bærum kommune gis ikke rett til AFP fra 62 år, gjeldende fra 01.01.18
3. Formannskapet godkjenner tilleggsavtale mellom Bærum kommune og Bærum kommunale Pensjonskasse om offentlig kollektiv pensjonsordning for folkevalgte
4. Rådmannen bes komme tilbake med en sak om revidert tilleggsavtale hvis forhandlingene om pensjoner i det offentlige bringer vesentlige nye forhold til saken.

Sak 018/18: Handlingsplan for bedre luftkvalitet i Bærum

Formannskapet-13.02.2018-028/18

Innstilling:

Rådmannens forslag til Handlingsplan for luftkvalitet i Bærum kommune vedtas med følgende endringer:

- Støtte tiltak for å styrke kollektivtransporttilbudet, bla. ved å arbeide for å innføre sone 1 i hele Bærum.
- Bærum kommune støtter ikke innføring av tidsdifferensierte bompenger i Bærumssnittet.
- Beholde dagens regulering for bolig og innføre reduksjon på arbeidsplasser, gjelder ved nyreguleringer. For øvrig fastsettes Parkeringsnormen av kommunestyret i forbindelse med behandlingen av kommuneplanens arealdel 2017-35.
- Arbeidet med etablering av nye innfartsparkeringsplasser for bil intensiveres. Dette gjelder både langs T-banenettet, jernbanenetet og i nærheten av holdeplasser for buss. Flere plasser søkes etablert både på kommunal grunn og i samarbeid med overordnede myndigheter og private aktører. Innfartsparkeringsplasser på bakkeplan bør være gratis for kollektivpassasjerer.
- Det innføres ikke kommunalt piggdekkgebyr i Bærum.
- Arbeide for reduksjon av forurensning fra ferje og cruisetrafikk ved bla. pålegg om bruk av landstrøm.
- Arbeide for at fjorden skal benyttes som grønn ferdselsåre samt få på plass elferger i indre Oslofjord, eks. mellom Oslo, Bærum og Asker.
- Rådmannen bes legge frem en sak om kraftig reduksjon av veisalting.

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Torbjørn Espelien, Frp

Alternativt forslag 1. setning 3. kulepunkt.

Beholde dagens regulering for bolig og for arbeidsplasser

Votering:

Innstillingen punkt 1 ble vedtatt mot 1 stemme (R)

Innstillingen punkt 2 ble vedtatt mot 16 stemmer (10Ap, 3MDG, 2SV, R)

Torbjørn Espeliens forslag fikk 4 stemmer (Frp) og falt.

Innstillingen punkt 3 ble vedtatt mot 15 stemmer (10Ap, 3MDG, 2SV).

Innstillingen punkt 4, 6, 7 og 8 ble enstemmig vedtatt. Vedtak 4 tas inn i Klimastrategien.

Innstillingen punkt 5 ble vedtatt mot 16 stemmer (10Ap, 3MDG, 2SV, R)

KST - 018/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

Rådmannens forslag til Handlingsplan for luftkvalitet i Bærum kommune vedtas med følgende endringer:

- Støtte tiltak for å styrke kollektivtransporttilbudet, bla. ved å arbeide for å innføre sone 1 i hele Bærum.
- Bærum kommune støtter ikke innføring av tidsdifferensierte bompengetakster i Bærumssnittet.
- Beholde dagens regulering for bolig og innføre reduksjon på arbeidsplasser, gjelder ved nyreguleringer. For øvrig fastsettes Parkeringsnormen av kommunestyret i forbindelse med behandlingen av kommuneplanens arealdel 2017-35.
- Arbeidet med etablering av nye innfartsparkeringsplasser for bil intensiveres. Dette gjelder både langs T-banenettet, jernbanenettet og i nærheten av holdeplasser for buss. Flere plasser søkes etablert både på kommunal grunn og i samarbeid med overordnede myndigheter og private aktører. Innfartsparkeringsplasser på bakkeplan bør være gratis for kollektivpassasjerer.
- Det innføres ikke kommunalt piggdekkgebyr i Bærum.
- Arbeide for reduksjon av forurensning fra ferje og cruisetrafikk ved bla. pålegg om bruk av landstrøm.
- Arbeide for at fjorden skal benyttes som grønn ferdselsåre samt få på plass el-ferger i indre Oslofjord, eks. mellom Oslo, Bærum og Asker.
- Rådmannen bes legge frem en sak om kraftig reduksjon av veisalting.

Sak 019/18: Klimaklok Bærum - Klimastrategi 2030

Formannskapet-13.02.2018-027/18

Innstilling:

1. Klimastrategi 2030 med handlingsplan vedtas, med de endringer som fremkommer av behandlingen.
2. Konkrete tiltak med økonomiske konsekvenser behandles som del av HP.
3. Vedtatte mål, strategier og tiltak i klimastrategien evalueres i neste kommunestyreperiode.

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Lisbeth Hammer Krog, H

Rådmannen gis fullmakt til å innarbeide og omnummerere de vedtatte forslagene på egnet sted i klimastrategien, før strategien ferdigstilles.

Votering:

Innstillingen med ordførerens tillegg ble enstemmig vedtatt.

KST - 019/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

1. Klimastrategi 2030 med handlingsplan vedtas, med de endringer som fremkommer av behandlingen.

2. Rådmannen gis fullmakt til å innarbeide og omnummerere de vedtatte forslagene på egnet sted i klimastrategien, før strategien ferdigstilles.
3. Konkrete tiltak med økonomiske konsekvenser behandles som del av HP.
4. Vedtatte mål, strategier og tiltak i klimastrategien evalueres i neste kommunestyreperiode.

Sak 020/18: Referatsaker

Dokumentnummer	Tittel
1.	Foreløpig orientering om regnskap 2017
2.	Spørsmål fra Harald Sævareid (SV) vedr. bruk av spørreundersøkelser
3.	Tilleggsnotat sak 017/18 Pensjonsordning for folkevalgte
4.	Svar på spørsmål fra Harald Sævareid (SV) - Bruk av spørreundersøkelser som grunnlag for politiske avgjørelser

Forslag til vedtak:

Refererte dokumenter tas til orientering slik de foreligger.

Behandlingen i møtet:

Votering:

Tatt til orientering.

KST - 020/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

Refererte dokumenter tas til orientering slik de foreligger.

Sak 021/18: Fridtjof Nansens vei 15 - Orientering om forespørsel om fremlegging av planforslag for kommunestyret

Rådmannens forslag til vedtak:

Saken tas til orientering.

Behandlingen i møtet:

Forslag fremmet av Torbjørn Espelien, Frp

Privat forslag til reguleringsplan, detaljregulering for Fridtjof Nansens vei 15 fremmes.

Forslag fremmet av Ole Andreas Lilloe-Olsen, V

..og støtter rådmannens tolkning av kommunens egen arealdel.

Votering:

Torbjørn Espeliens forslag fikk 4 stemmer (Frp) og falt.

Rådmannens forslag med Lilloe-Olsens tillegg ble enstemmig vedtatt.

KST - 021/18 - 28.02.2018:

Vedtak:

Saken tas til orientering og støtter rådmannens tolkning av kommunens egen arealdel.

Lisbeth Hammer Krog
ordfører

Tone Halvorsen
formannskapssekretær

Hovedmål og strategier	Vedtak kommunestyret
Hovedmål	
1	I 2020 er Bærum etablert som en miljø- og klimaklok kommune.
2	I 2050 skal Bærum være et lavutslippssamfunn og innen 2030 skal klimagassutslippene være redusert med minst 40 prosent.
3	I 2027 skal Fornebu være etablert som nullslippsområde.
Hovedstrategier	
1	Innbyggere og næringsliv involveres i utvikling av en klimaklok kommune
2	Legge til rette for at Bærum er stedet der ny teknologi og klimavennlige løsninger testes ut
3	Klimakommunikasjon som skaper motivasjon
4	Kommunen går foran, "feier for egen dør" og har medarbeidere som ambassadører for Klimaklok kommune.
5	Kommunen skal utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap for bærumsamfunnet i tråd med beskrivelsene i saken.
6	Digitalisering skal bidra til klimavennlige tjenester og løsninger i hverdagen
Mobilitet	Vedtak kommunestyret
Mål mobilitet	
4	I 2025 skal 25 prosent av personbilene i Bærum være utslippsfrie.
5	I 2025 skal andelen av personreiser med kollektiv, sykkel og gange være 60 prosent og sykkelandelen skal være 7 prosent.
6	I 2020 er andelen kommunalt ansatte som reiser kollektivt, med sykkel eller gange til jobb 57 prosent. Innen 2025 er all personbilbruk i kommunens tjeneste utslippsfri og alle større kjøretøy benytter fossilfritt drivstoff.
Strategier mobilitet	
1	Konsentrere bygging av boliger og næringsbygg rundt knutepunktene (vedtatt arealstrategi)
2	Prioritere sykkel og gange fremfor bil. Følge opp sykkelstrategien.
3	Være pådriver for et bedre kollektivtilbud - Bærum kommune tar initiativ til forsøk med behovsbasert kollektivtilbud. - Bærum kommune skal arbeide for at Akershus fylkeskommune styrker matebusstilbudet i Bærum vesentlig.
4	Utforme en parkeringsstrategi som bidrar til redusert klimagassutslipp
5	Legge til rette for lading av el- og hybridbiler, hydrogenbiler og nye deleordninger
6	Gjøre kommunens egen transportvirksomhet grønn og fossilfri

Tiltak mobilitet	
SYKKEL OG GANGE	
1	<p>SYKKELHOTELL I 2018 tas det i bruk sikker og enkel innendørs sykkelparkering ved Kolsås og Østerås t-banestasjon, som er delvis finansiert med tilskudd fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Sykkelhotell vil gjøre det mulig for flere å kombinere kollektivreise med bruk av sykkel eller elsykkel, både til jobb- og fritidsreiser. Det planlegges for ett nytt sykkelhotell per år. Plan for flere sykkelhotell utvikles i samarbeid med fylkeskommunen.</p>
2	<p>TILTAK FRA HANDLINGSPLAN SYKKEL Ny sykkelstrategi og handlingsplan viser effektive tiltak som bidrar til økt bruk av sykkel og gange. Det omfatter både etalering av bedre gang- og sykkelveier, bedre vintervedlikehold, merking og ulike kampanjer.</p>
3	<p>GÅGRUPPER TIL SKOLEN Kommunen øker innsatsen for at alle skolebarn er organisert i gågrupper fra første skoledag til og med 3. klasse. Gågrupper innebærer at foreldre deler ansvaret for å følge en gruppe barn til skolen og at barna etter hvert går gruppevis uten følge av en voksen. Når barna ikke blir kjørt til skolen reduseres antall biler ved skolene og skoleveien blir tryggere. At barna har følge til skolen og at skoleveien er trygg vil for mange foreldre gjøre det mulig å reise kollektivt til jobb. Dersom barna innarbeider gode vaner kan det ha langsiktig effekt på reisevaner.</p>
4	<p>BYSYKKEL I SANDVIKA Etablere bysykkelordning mellom Sandvika stasjon (buss og tog) og bolig- og næringsområdene i nærheten av Sandvika, herunder både Hamang, Bærum sykehus, Høvik og Henie Onstad kunstsenter. Tilbudet om bysykkel kan bidra til at flere reiser kollektivt til og fra Sandvika. Det skal vurderes om det mulig å tilby både ordinære sykler og elsykler. Ordningen vil være skalerbar og kan tilpasses interessen fra bedriftene i området. Bysykelordningen utvikles basert på erfaringene fra bysykkelordningen for Lysaker- Fornebu og skjer i samarbeid med både Ruter og Smart City Bærum. Se også politisk sak MIK 012/17 Klimaklok kommune- miljø-klimafond 2017</p>
5	<p>SMARTBIKE BÆRUM (ELSYKKEL LÅNEORDNING) Elsykler til bedrifter i Bærum til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er å få ansatte til å kjøpe egen elsykkel og bruke den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>
6	<p>ÅRLIG KARTLEGGING AV REISEVANER- RVU For å kunne rapportere på måloppnåelse iht klimastrategiens målsettinger om bruk av sykkel og gange (og bilbruk) gjennomføres det årlig kartlegging av reisevaner (RVU). Det er behov for ekstra utvalg respondenter for å oppnå et representativt utvalg.</p>

KOLLEKTIV	
7	<p>LIVING LAB - KOMBINERT MOBILITET FOR FAMILIER - PILOT Kommunen og Ruter inviterer i fellesskap 10 Bærumsfamilier til i 100 dager å bytte bort bilen med en kombinasjon av kollektivtransport, taxi, bilpool, elsykkel, bysykkel, matlevering og deleordninger. Familiene skal ikke belastes med ekstra kostnader men dele sine erfaringer fra en hverdag uten egen bil. Prosjektet vil gjennomføres i boligområder med godt kollektivtilbud. Resultatene fra piloten vil gjøres tilgjengelig for forskning. Prosjektet vil bygge videre på erfaringene fra et lignende prosjekt i Gøteborg og følger opp Klimapanelets råd.</p>
8	<p>UTFART UTEN BIL Samarbeide med Ruter for å spre informasjon om alle utfartssteder som er tilgjengelig via buss og bane i Ruter-appen. Følger opp Klimapanelets råd. Være pådriver til Ruters utvikling av nye kollektiv-løsninger tilpasset ettermiddag- og helgeaktiviteter.</p>
9	<p>SAMKJØRING TIL FRITIDSAKTIVITETER - PILOT Gjennomføre pilot sammen med Ruter for aktivt tilrettelegging for samkjøring til idrett og andre fritidsaktiviteter. Pilotprosjektet innebærer at Ruter ivaretar transport av barn til og fra aktivitet som foregår mens foreldre er på jobb. Barna lærer å reise kollektivt og foreldrene får enklere logistikk. Flere barn får mulighet til å delta på aktivitet og bussløsningen reduserer utslipp fra privatbiler. Planlagt oppstart 2018.</p>
	<p>Det etableres flere innfartsparkeringsplasser. + tillegg fra sak 018/18 Handlingsplan for bedre luftkvalitet i Bærum: Arbeidet med etablering av nye innfartsparkeringsplasser for bil intensiveres. Dette gjelder både langs T-banenettet, jernbanenettet og i nærheten av holdeplasser for buss. Flere plasser søkes etablert både på kommunal grunn og i samarbeid med overordnede myndigheter og private aktører. Innfartsparkeringsplasser på bakkeplan bør være gratis for kollektivpassasjerer.</p>
BIL	
10	<p>TILSKUDD LADING I BOLIGSELSKAPER En tredel av boligene i kommunen er blokk-bebyggelse. Tilskuddsordning til lading av el-bil i borettslag og sameier igangsatt som pilot i 2017. Pilot mottar støtte fra Akershus fylkeskommune. Basert på interessen for ordningen legges det opp til videreføring.</p>
11	<p>BILPOOL I NYE BOLIGPROSJEKTER Utbyggere som etablerer utslippsfri bilpool knyttet til leiligheter gis mulighet til å bygge færre p-plasser enn den vedtatt p-norm. Muligheten til å gi dispensasjon fra parkeringsnormene må innarbeides i gjeldende reguleringsplan for området. Forslaget følger opp råd fra Klimapanelet.</p>
12	<p>OFFENTLIG PARKERING MED LADEPUNKT Etablering av lading på offentlig tilgjengelige p-plasser og ved kommunale bygg, i tråd med ny nasjonal forskrift. Konkretiseres i egen "Ladepunktplan". Ladepunktplanen skal følge offentlig forskrift. Ryggraden i ladepunktplanen skal være hjemmelading. Brukerne må betale for lading på offentlige ladepunkter.</p>
13	<p>KISS & RIDE - PILOT SKUI SKOLE Kommunen vil teste ut en bilfri sone og en tilrettelagt plass for levering og henting av skolebarn, kalt "kiss & ride" ved Skui-skole. Klimapanelets tiltak for å sikre skoleveien. Kartlegge og gjennomføre tiltak slik at skoleveien blir trygg.</p>
FORNEBU-PILOT	
14	<p>SELVKJØRENDE BUSS Kommunen ønsker å teste ut selvkjørende kjøretøy over en lengre periode for å hente erfaring og se på mulighetene som ligger i bruk av autonome kjøretøy. Det er etablert et samarbeid med SCB, Ruter og Bærum kommune vei og trafikk for å se på muligheten for å gjennomføre pilotprosjekt for uttesting av selvkjørende transport i Bærum.</p>

15	<p>SMARTRIDER - KOMBINERT MOBILITET FOR JOBBREISER</p> <p>Teste ut Ruters pilotarbeid innen kombinert mobilitet (kollektiv, bysykkel, bildeling, taxi, samkjøring etc.) og se på erfaringer fra blant annet hjem-jobb-hjem løsningen i Stavanger. Piloten gjennomføres i samarbeid mellom SCB, Ruter og interesserte bedrifter på Fornebu.</p>
16	<p>UTSLIPPSFRI VARETRANSPORT</p> <p>Etablere pilot på utslippsfri varetransport på Fornebu, sammen med de største bedriftene, handel og transportaktører. Ideen ble drøftet på Klimaverkstedet for næringslivet april 2017. Formålet er å redusere unødvendig vare- og mattransport/leveranser, og samtidig redusere utslipp fra biltrafikk. Returordning for glass/metall, klær og panteflasker kan inngå i prosjektet. For returordningen er formålet at husholdninger ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall.</p>
17	<p>ZEN PÅ FORNEBU</p> <p>Etablere samarbeid med ZEN (The Research Centre on Zero Emission Buildings in Smart Neighbourhoods) for å realisere nullutslippsprosjekter/nabolag på Fornebu. Gjennom samarbeidet skal kommunen søke å finne praktiske svar på hvordan bygg og nabolag kan nå målet om nullutslipp. Egen sak fra rådmannen.</p>
18	<p>KLIMAKLOK DASHBOARD</p> <p>Digitale skjermer og hjemmeside som viser Klimaklok- aktivitetsdata for ett geografisk område. Aktuelle data er sykkel- og fotgjengertellinger, bysykkel, kollektivtrafikk, kollektivreisende, elbil-ladere, produksjon av fjernvarme fra VEAS, og luftforurensing mm. Både Sandvika og Fornebu er aktuelle områder. Dataene kan presenteres i et visuelt dashboard på internett og fysiske skjermer på egnede steder. Sanntidsinformasjon benyttes der det er tilgjengelig.</p>
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET	
19	<p>UTSLIPPSFRI KOMMUNAL PERSONBILPARK</p> <p>Ved utskifting av kjøretøy velger kommunen i henhold til anskaffelsesstrategien utslippsfrie alternativer som sikrer at personbilparken er helt utslippsfri innen 2025. Følger opp Klimapanelets råd.</p>
20	<p>FOSSILFRITT DRIVSTOFF PÅ KOMMUNALE TANKER</p> <p>For større kjøretøy og maskiner brukes biodrivstoff som erstatning for bensin og diesel. Det gjøres unntak der teknologien krever fossilt drivstoff. Det legges en plan for gradvis utskifting til utslippsfrie kjøretøy for varebiler og lastebiler.</p>
21	<p>FÆRRE P-PASSER FOR ANSATTE</p> <p>Det innføres betaling for ansattparkering i Sandvika og antall p-plasser reduseres. Etablering av bilpool for tjenestekjøring vil redusere behovet for å benytte egen bil i arbeidstiden. Forslaget legges frem i HP 2018-21. Rådmannen vil senere vurdere behovet for ansatt-parkering i andre deler av Bærum med god kollektivdekning.</p>
22	<p>BILPOOL FOR KJØRING I TJENESTE</p> <p>Utslippsfri bilpool tilgjengelig i Sandvika, som erstatter bruk av egen bil i tjeneste. Følger opp Klimapanelets råd. Kostnad til etablering dekkes av klimafond, innkjøp av biler dekkes innenfor ordinært budsjett.</p>
23	<p>SMARTBIKE- INTERN (LÅNEORDNING FOR ELSYKLER)</p> <p>Utlån av elsykler til barnehager, skoler, sykehjem og andre kommunale virksomheter til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er at ansatte kjøper egen elsykkel og bruker den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>
24	<p>FORDELSSYKKELE FOR ANSATTE</p> <p>To av tre ansatte i kommunen er bosatt i kommunen. Fordelssykkel er å tilby ansatte kjøp av sykkel/elsykkel til gunstig pris og med en nedbetalingsordning knyttet til trekk i lønn. Ordningen bidrar til å gjøre kommunalt ansattes jobbreise utslippsfri, samtidig som den fremmer ansattes helse ved å stimulere til fysisk aktivitet.</p>
Bygg	Vedtak kommunestyret

Mål bygg	
7	Boliger, næringsbygg og kommunale bygg i Bærum skal være areal- og energieffektive og ta i bruk fremtidsrettede energiløsninger og klimavennlige materialer.
8	I 2020 er energiforbruket i kommunens eiendomsmasse redusert med 12 prosent i forhold til 2016. Det skal jobbes mot en klimanøytral bygningsportefølje.
9	Alle nybygg bør ha passiv- eller plusshus standard innen 2020.
Strategier bygg	
7	Stimulere og veilede boligeiere og utbyggere til å redusere energibruken og velge fremtidsrettede energiløsninger og klimavennlige materialer.
8	Kommunen skal som myndighet bidra til at utbyggere og grunneiere velger klimavennlige løsninger i sine utbyggingsprosjekter.
9	Kommunen skal i samarbeid med utbyggere og næringsliv bidra til forbildeprosjekter
10	Kommunen skal bidra til det grønne skiftet gjennom realisering av kommunens egen eiendomsstrategi
11	Byggeplassene skal bli utslippsfrie på sikt.
12	Byggesaksbehandling av klimatiltak forenkles.
Tiltak bygg	
25	<p>GRATIS ENERGIRÅDGIVNING TIL INNBYGGERE</p> <p>For mange boligeiere i Bærum, spesielt de med eldre boliger, er det behov for å gjennomføre tiltak for å redusere energibruken. Gratis energirådgivning, nettbasert og hjemmebesøk, skal veilede og stimulere boligeiere til å gjennomføre energieffektivisering i egen bolig og investere i fornybar energiproduksjon som solceller. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen. Det utarbeides en veileder for klimavennlige energiløsninger i eksisterende bebyggelse og verneverdige bygg.</p>
26	<p>TILSKUDD TIL ENERGIEFFEKTIVISERING - HUSHOLDNINGENE</p> <p>Bærum kommune ønsker å motivere innbyggerne til å gjennomføre tiltak i egen bolig som reduserer energiforbruket og tar i bruk fornybare energikilder. En tilskuddsordning for energieffektivisering og investering i fornybar energi som solceller er etablert. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen. Rammene og ressurser til tilskuddsordningen vil vurderes etter 1 års drift. Ryggraden i miljøvennlig energieffektivisering i husholdningene er varmepumper. Støtteordninger vurderes innført for luft-til-luft varmepumper. Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.</p>
27	<p>SMART HOME</p> <p>Utvide energirådgivningstjenesten til rådgivning for boligeiere som skal renovere egen bolig og ønsker råd om klimatilpassede materialvalg eller boligeiere som ønsker å ta i bruk styringsverktøy/smart home teknologi for bedre drift av egen bolig. Styringsverktøy vil kunne redusere energiforbruket og optimalisere energibruken i boliger.</p>
28	<p>WATT-KONTROLL</p> <p>Formålet med prosjektet er å etablere mer kunnskap og bidra til prosjekt innen smarthus teknologi og smart grid for å utnytte potensiale for bedre styring av energibruk i husholdningene som følge av AMS. I tillegg vil prosjektet kunne se på utvikling av annen teknologi som f.eks velferdsteknologi. Prosjektet gjennomføres i regi av SmarCity Bærum.</p>
29	<p>TILSKUDD TIL FJERNING AV OLJETANKER</p> <p>Fjerning av oljetanker hindrer oljelekkasje fra nedgravde tanker og kan samtidig stimulere boligeiere til å erstatte fossile energikilder til oppvarming med fornybare energikilder. I påvente av forbud mot fossil fyringsolje fra 2020 er en tilskuddsordning for fjerning av oljetanker etablert. Ordningen vil utvikles når tidspunkter for iverksetting av det nasjonale forbudet blir kjent. Innbyggere opplyses om at det er mulig å benytte biofyringsolje.</p>

FORNEBU	
30	MILJØPROGRAM - KOMMUNEDELPLAN Som del av revidert kommunedelplan for Fornebu legges det frem et eget miljøprogram som viser mål og tiltak innenfor arealstruktur, mobilitet, energi, blågrønn struktur og ressursutnyttelse.
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - BYGGE FOR FREMTIDEN	
31	DIGITALISERT, AREALEFFEKTIVT, ENERGIGJERRIG OG KLIMAKLOKT Alle byggeprosjekter i kommunal regi skal ligge i forkant av myndighetenes krav til miljø. De fleste prosjektene som er underplanlegging eller bygging i dag utføres som passivhus. Alle nye bygg leveres minimum med energikarakter A, grønn oppvarmingskarakter (alternativt fjernvarme). Det etterspørres bygningsprodukter med lave klimagassutslipp, energibudsjetter og klimagassregnskap. Det legges opp til god kapasitet på sykkelparkering.
32	FOSSILFRI ANLEGGSPASS OG BREEAM-NOR, BEKKESTUA SKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole, kommunens første erfaring med BREEAM-NOR sertifisering, fossilfri byggeplass.
33	FOSSILFRI OPPVARMING OG SOLCELLER, LEVRE BARNESKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole der det testes å benytte fjernvarme til byggeplassoppvarming for å redusere co2-utslipp i byggefasen. Solcelleanlegg i fasade testes ut.
34	PASSIVHUS MED SOLCELLER PÅ TAKET, NANSEN-PARKEN BARNEHAGE Arealeffektivt passivhus med god utnyttelse av takflater og med solceller på taket. Kommunen skal gå foran og benytte solceller/solfangere på sine bygg. Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.
35	FUTUREBUILT OG BREEAM-NOR, OKSENØYA SENTER Samlokalisering av barneskole, barnehage, flerbruks- og turnhall og plass for bo- og behandlingssenter. Utvikles som Futurebuilt forbildeprosjekt og med BREEAM-NOR sertifisering.
36	VIDEREFØRING AV EPC-PROSJEKTET, ENERGIREHABILITERING Ferdigstille og idriftssette tiltak fra første EPC-prosjekt (energirehabilitering av 12 eksisterende bygg med stort potensial for energisparing). Det er estimert en energibesparelse på ca. 30% i denne bygningsmassen, hvorav Nadderudhallen vil få en betraktelig reduksjon og installert solfangeranlegg, Besparelsen er estimert å utgjøre 9 millioner kWt i året , og ha full driftseffekt fra 2018
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - KLIMA OG MILJØLEDELSE	
37	INNFØRE MILJØ- OG ENERGILEDELSESSYSTEM For å sikre systematisk og enhetlig oppfølging og kvalitetssikring av både energibruk og miljø skal kommunen innføre miljø- og energiledelsessystem og sertifisere Eiendom innen ISO 50001 «Energiledelse» og ISO 14001 «Miljøledelse» i løpet av 2019.
38	BYGGE KOMPETANSE OG KAPASITET Kompetansenivå og kapasitet til oppfølging av energibruk er økt. Videreutvikling av fagmiljøet innen energi- og klimaspørsmål fortsette gjennom opplæring samt rekruttering, blant annet av en fagansvarlig for energi, klima og miljø.
39	ANALYSERE OG UTVIKLE RAPPORTERING Analysere energiforbedringspotensial i hele den eksisterende bygningsmassen som grunnlag for prioritering, planlegging av gjennomføring og rapportering av resultater.

40	<p>KPI-ER KLIMA, MILJØ, ENERGI (Key Performance Indicators)</p> <p>Måle areal- og energieffektivitet i kommunens bygningsmasse på overordnet nivå med følgende kriterier:</p> <ul style="list-style-type: none">• Energi – kWh/kvm/år – og pr innbygger• Energi – fordelt på energibærer• Klimagassutslipp, energiforbruk konvertert til utslipp• Avfallshåndtering – mengder totalt og pr. fraksjon• Vannforbruk <p>Måle/beregne klimagassutslipp</p> <p>Videreutvikle KPI-er og forbedre beregningsgrunnlag og rapportering i 2018.</p>
----	---

KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - TA I BRUK METODER OG KOMPETANSE I BRANSJEN, NÆRINGSLIV OG FORBILDEMILJØER	
41	BREEAM-NOR SERTIFISERE ALLE BYGGEPROSJEKTER > 90 MILLIONER Benytte BREEAM-NOR som metodisk og systematisk miljøtilnærming til store prosjekter. Sertifisere alle store (over 90 mill) byggeprosjekter over en periode på to år. Deretter evaluere effekter og ordningen i 2020. (Gjelder alle prosjekter som starter konseptfase fra høst 2017.)
42	PRØVE UT BREEAM - IN USE Utprøving av klassifiseringssystemet BREEAM-in-use på enkelte bygninger for forbedring av energi- og miljøaspekter. Bygge kompetanse.
43	UTVIKLE FORBILDEPROSJEKTER INNEN MILJØ Fortsette samarbeid med blant annet Futurebuilt om nye forbildeprosjekter. Forbildeprosjekter under planlegging: Utvikling og utbygging av Oksenøya senter og oppgradering av kommunegården (kommunen er leietaker og etterspør forbildeegenskaper ved lokalene).
44	FORSKNINGSPROSJEKT I REGI AV NTNU FOR MILJØ I SVØMMEHALLER Kommunen er deltaker og bidragsyter i forskningsprosjekt som skal resultere i redusert vannforbruk, energibruk og kjemikaliebruk.
45	EIENDOM FØLGER OPP «10 ANBEFALTE STRAKSTILTAK FOR SMÅ OG STORE BYGGEIERE» (EIENDOMSSEKTORENS VEIKART MOT 2050) I KOMMUNENS EIENDOMSSTRATEGI 1. Miljøsertifisere organisasjonen (ISO 14001 eller Miljøfyrtårn for mindre bedrifter) 2. Fjerne fossil oppvarming (olje og gass), også til topplast 3. Kun kjøpe bygningsprodukter uten innhold av helse- og miljøfarlige stoffer 4. Innføre miljøledelsessystem, for eksempel en BREEAM-In-Use gjennomgang, på heleporteføljen og sette opp plan for kontinuerlig forbedring av byggene 5. Gjennomføre en utredning om hva takflatene kan og bør brukes til, som for eksempel overvannshåndtering, energiproduksjon, rekreasjonsareal eller birøkt 6. Premiere innovative løsninger og diskutere risikohåndtering, for eksempel gjennom å sette av en egen post i budsjettet for risiko ved utprøving av nye løsninger 7. Kreve at arkitekten utarbeider plan for hvordan materialene kan demonteres og gjenbrukes ved ombygging eller riving og tilstrebe å finne løsninger og materialer som gir minst mulig avfall 8. Bestille energibudsjett for beregnet reelt energibruk (i tillegg til beregningskrav i TEK) og dokumentasjon av hvilke tiltak som er gjort for å få ned forventet reelt energibruk i drift av bygget 9. Etterspørre og prioritere bygningsprodukter som har lave klimagassutslipp (dokumentert gjennom EPD (Environmental Product Declaration)) 10. Etterspørre fossilfri byggeplass

KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - EKSISTERENDE BYGG	
46	ENERGIREHABILITERING AV EKSISTERENDE BYGNINGSMASSE Systematisk energirehabilitering basert på teknisk rehabiliteringsbehov og potensial for energiforbedring. Gjennomføring vil skje både som EPC-prosjekt og i sammenheng med vedlikeholdsprosjekter. Tiltak og potensiale konkretiseres gjennom tilstandsanalyser som gjennomføres i 2017 og 2018.
47	UTNYTTE KAPASITET I EKSISTERENDE BYGG Mange av kommunens bygg har høyt areal per bruker. Muligheter og nødvendige tiltak for å kunne utnytte bygningene bedre gjennomgås. For å ta ut gevinster kan det i tillegg til bygningsmessige tiltak være nødvendig med endringsprosesser i organisasjonen. Vurderinger må skje i tett samarbeid med tjenestene. Oppgradering og arealeffektivisering i rådhuset og i kommunegården med innføring av aktivitetsbaserte arbeidsplasser er eksempler på slike prosjekter.
48	SENTRAL STYRING AV TEKNISKE ANLEGG OG ENERGIFORBRUK Modernisere og utvide driftssentralen, slik at alle bygg med sentral driftskontroll kan styres sentralt innen utgangen av 2019.
49	INNFØRE NYTT SYSTEM FOR AVFALLSHÅNDTERING Legge fysisk til rette for kildesortering i kommunens tjenestesteder i 2017. Planlegge helhetlige løsninger for henting av kildesortert avfall iht. kommunens nye rutiner. Etablere måling av mengder, sorteringsgrad mm. Pilotprosjekt er iverksatt for en skole og et bo- og behandlingssenter for å høste erfaringer med løsningene I 2018 før de ruller ut. Utomhusprosjekter og tilpasning vil planlegges som egne prosjekter for gjennomføring.
50	FJERNE ALL FOSSIL OPPVARMING(OLJE OG GASS), OGSÅ TIL TOPPLAST Fase ut den siste bruk av fossilt brensel og sanere oljetanker. Andelen fossil oppvarming til kommunale bygg er nå redusert til omlag 1%. I beredskapssammenheng må konvertering avventes til ny teknologi forefinnes.
Ressursbruk	Vedtak kommunestyret
Mål ressursbruk	
9	I 2020 er mengde restavfall per innbygger redusert med 30 prosent sammenlignet med 2016.
10	I 2020 har Bærum kommune (som virksomhet) redusert eget forbruk og økt innkjøp av miljø- og klimatilpassede produkter og tjenester.
Strategier ressursbruk	
11	Legge til rette for bedre kildesortering av avfall. Rådmannen legger frem en sak med vurdering av differensierte renovasjonsgebyrer basert på mengde avfall.
12	Involvere innbyggere og næringsliv for å oppnå økt ressursutnyttelse.
	Minke bruken av emballasje og øke andelen miljøvennlig emballasje. Stille krav til miljøvennlig emballering og varetransport til kommunen, og samarbeide med næringslivet om tilsvarende ordninger der.
	Bærum kommune vil gjennom sitt eierskap i VEAS stimulere til at selskapet gjenvinner så mye som mulig av avfallsstoffene fra renseprosessen.
Tiltak ressursbruk	
51	KILDESORTERING I BOLIGSELSKAP - STIMULERINGSORDNING Over 30 prosent av boligene i kommunen er bebyggelse som har felles avfallsløsning. DFor å oppnå målsetting om 50 prosent utsortering av matavfall i disse boligkompleksene. Et pilotprosjekt med insentivordning planlegges for å motivere til å sortere matavfall. Støtteordninger til nedgravde avfallsbeholdere utvides fra 2019.

52	<p>BESØKSSENTER PÅ ISI Kommunen vil fortsette å invitere 4. trinn til Isi hvert år slik at barna får kunnskap om energi og klima, avfall og forbruk. Kommunen vil være pådriver for sirkulær økonomi og stimulere til bedre utnyttelse av ressurser. Rådmannen utreder hvordan besøksenter og verksted kan benyttes for å spre informasjon og gjøre innbyggerne rustet til å velge klimakloke alternativer, som en oppfølging av Kommunestyrets vedtak i desember 2016. Senteret kan samarbeide med Arba, og drives av frivillige, og bli et møtested for å lære å sy og reparere. Skoleklassene kan komme hit for opplysning om etterbehandling av avfall og avfallsforebygging, reparasjon og gjenbruk.</p>
53	<p>HENTE AVFALL PÅ BESTILLING Tilby henting av avfall på bestilling via APP. Formålet er at husholdningene ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall. Pilot med henting på bestilling starter opp som et tilbud til beboere på Fornebu i 2018. Henting av glass og metall er planlagt innen 2020.</p>
54	<p>REDUSERE MATSVINN I HUSHOLDNINGENE Den nasjonale målsettingen er å halvere matsvinn per innbygger innen 2023. Kommunen vil gjennom et prosjekt for å oppnå redusert matsvinn i husholdningene. Mål for tiltaket er å legge til rette for at innbyggerne får økt kunnskap og bevissthet om omfang og konsekvenser av matkasting, gevinster ved å redusere matsvinn i egen husholdning og hva den enkelte kan gjøre for å redusere kasting av spiselig mat.</p>
55	<p>MATSVINN I NÆRINGSVIRKSOMHET Etablere samarbeid med enkelte store aktører innen kantine eller dagligvare for å finne gode metoder og eksempler på hvordan redusere matsvinn og samtidig bidra til grønn næringsutvikling.</p>
56	<p>MINDRE PLAST PÅ AVVEIE Kommunen vil gjennomføre en rekke tiltak for å begrense plast på avveie. - Kommunens mobilisering av frivillige for oppsamling av avfall i parker og friområder, samt langs vei, videreføres. Ordningen finansieres av midler til fordeling til lag og organisasjoner som utfører dette arbeidet. Ordningen videreutvikles til å omfatte sortering og veing. Som kystkommunen kan vi ved hjelp av tiltak bidra til å skape større bevissthet, samt begrense plast på avveie for å beskytte livet i havet. Oppsamling av avfall i sjøen med den utplasserte oppsamlings-tønnen vil i første omgang være en symbolhandling som viser at kommunen tar ansvar, da omfanget søppel som samles inn trolig vil være begrenset. Imidlertid vil utplasseringen på Sjøholmen bidra til økt bevissthet for barna som er med å tømme tønnen. Vi vil analysere og måle fangst fra tønnen kunnskap om effekt og omfang. Ved å samle platen unngår vi at den brytes ned til microplast. Bakgrunnen for at vi tester ut PortBin er at vi som kystkommune ønsker å være en pådriver for at plast i sjøen samles. Deltagelse i forskningsprosjektet støtter utvikling av bedre teknologi på området. - Tiltak bidrar til at idrettslagene følger op retningslinjer for oppsamling av gummigranulat fra alle kommunens kunstgressbaner.</p>
57	<p>KLIMAKUNNSKAP - KAMPANJER Klimapanelet anbefaler at kommunen mobiliserer innbyggerne for det grønne skifte. En aktiv kunnskapsformidling fra kommunens side vil lettere legitimere sentrale lovpålegg og føringer innenfor klimapolitikken. Kommunen planlegger å etablere en kommunikasjonsplattform med innbyggerne. Det vurderes å etablere samarbeid med aktør for å gjøre informasjon om de klimavennlige valgene mer tilgjengelig. Tiltaket "Klimakunnskap" skal sikre interaksjon med innbyggerne for utveksling av erfaring, behov og idéer. Forskning viser at vi motiveres av å se hva alle andre gjør, og dersom du er "stolt over egen miljøvennlighet", er det stor sannsynlighet for at du fortsetter med disse handlingene.</p>

58	<p>RESSURSBANK BÆRUM - PILOT</p> <p>Ressursbanken skal sikre god utnyttelse av ressurser fra avfall, materialer og steinmasser knyttet til eiendomsutvikling og samferdselsprosjekter i kommunen (Fornebubanen, Ringeriksbanen, E16, E18). Gjenbruk av bygningsmaterialer krever logistikk og mellomlagring på egnet geografisk område. Kortreist bruk av steinmasser gir store gevinster både for miljø og klima. Utvidelsene gjennomført på Kadettangen med steinmasser fra E16- tunnelen ved Hamang er ett godt eksempel. Utforsking av mulighetene for gjenbruk av masser og bedre utnyttelse av materialressurser vil også være en del av prosjektet. Forprosjektet mottar økonomisk støtte fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Avhenger av finansiering og politisk sak høsten 2017.</p>
----	---

KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET	
59	MATSVINN - I KOMMUNENS VIRKSOMHET Kommunen skal gjennomføre et prosjekt for å kartlegge matsvinn i egen virksomhet, for deretter å iverksette tiltak for å nå målsettingen om redusert matsvinn.
60	MILJØSERTIFISERTE LEVERANDØRER OG PRODUKTER Bærum kommune kjøper varer og tjenester for ca. 2,3 milliarder kroner årlig. At vi har systematikk, høy kompetanse og gjør klimakloke anskaffelser er viktig for kommunens omdømme. Bærum kommune skal vurdere hvordan kommunens samfunnsansvar best skal ivaretas ved inngåelse av nye kontrakter (i planleggingsfasen) og videreutvikle rutiner og retningslinjer som sikrer at kommunen utvikler seg i tråd med lover og regler og beste praksis.

Hovedmål og strategier	Innstilling fra formannskapet	Votering Innstilling	Fellesforslag AP, V, MDG, R	Votering felles	SV	Votering SV	MDG	Votering MDG
Hovedmål								
1	I 2020 er Bærum etablert som en miljø- og klimaklok kommune.	Enst.	Bærum kommune er ved etableringen av denne strategien, etablert som klimaklok kommune. Vi skal tenke klima og miljø i alt vi gjør og velge mest mulig klima- og miljøvennlige løsninger	21 (10 Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV)		2SV		
2	I 2050 skal Bærum være et lavutslippssamfunn og innen 2030 skal klimagassutslippene være redusert med minst 40 prosent.	Enst.	I 2050 skal hele bærumssamfunnet være et lavslippssamfunn og innen 2030 skal klimagassutslippene være redusert med minst 40 prosent sammenlignet med Parisavtalens baseline. Bærum kommune skal være ledende i klimavennlighet	22 (10 Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV, KrF)	Innen 2050 skal Bærum kommune være et lavutslippssamfunn. Utslipp av klimagasser skal reduseres med 50% innen 2030.	2SV	I 2050 skal Bærum være et lavutslippssamfunn og innen 2025 skal klimagassutslippene være redusert med minst 50 prosent.	5 (3MDG, 2SV)
3	I 2027 skal Fornebu være etablert som nullslippsområde.	47 (mot 4Frp)	I 2027 skal Fornebu og alle andre nye utbyggingsområder være etablert som null-utslippsområder, og alle andre områder skal være på god vei til å bli det.	21 (10 Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV)				
			Innen 2020 skal kommunen ha utarbeidet en plan for reduksjon av indirekte utslipp.	21 (10 Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV)				
					Bærum kommune skal tenke klima innenfor energi, transport, mobilitet, bygg og ressursbruk.	3 (2SV, R)		

					Bærum kommune skal bli en nasjonal pådriver for å redusere klimautslipp.	3 (2SV, R)		
Hoved-strategier								
1	Innbyggere og næringsliv involveres i utvikling av en klimaklok kommune	Enst.			Bærum kommune skal legge forholdene til rette for at alle innbyggere skal kunne delta i et klimaløft. Det skal være reelle valgmuligheter for gode klimavalg.	3 (2SV, R)		
2	Legge til rette for at Bærum er stedet der ny teknologi og klimavennlige løsninger testes ut	Enst.			Bærum kommune skal være i dialog med kunnskapsbedrifter og kunnskapsorganisasjoner med hensyn til bruk av klimateknologi	3 (2SV, R)		
3	Klimakommunikasjon som skaper motivasjon	Enst.						
4	Kommunen går foran, "feier for egen dør" og har medarbeidere som ambassadører for Klimaklok kommune.	Enst.						
5	Kommunen skal utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap for bærumsamfunnet i tråd med beskrivelsene i saken.	Enst.	Kommunen skal utarbeide klimabudsjett og regnskap for Bærumssamfunnet fra 2020.	23 (10Ap, 5V, 3MDG, R,	Bærum kommune skal utarbeide et årlig klimaregnskap og klimabudsjett fra 2020.	2SV		
					Bærum kommune skal utarbeide en langsiktig plan for reduksjon av klimagasser innen 2020	3 (2SV, R)		
6	Digitalisering skal bidra til klimavennlige tjenester og løsninger i hverdagen	Enst.						

Mobilitet	Innstilling fra formannskapet		Fellesforslag AP, V, MDG, R		SV		MDG	
Mål mobilitet								
4	I 2025 skal 25 prosent av personbilene i Bærum være utslippsfrie.	UTGÅR	I 2025 skal 30 prosent av personbilene i Bærum være utslippsfrie, og det absolute tallet på personbiler skal ikke være økt.	Første ledd vedtatt mot 4 (Frp). Andre ledd enst.	Innen 2025 skal minst 30 % av alle biler i kommunen være nullutslippsbiler	2SV		
5	I 2025 skal andelen av personreiser med kollektiv, sykkel og gange være 60 prosent og sykkelandelen skal være 7 prosent.	Enst.	I 2025 skal andelen av personreiser med kollektiv, sykkel og gange være 60 prosent og sykkelandelen skal være 8 prosent.	21 (10 Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV)	Innen 2025 skal 65 % av alle personreiser være kollektiv, gange eller sykkel. Sykkel skal utgjøre minst 20 %	2SV		
6	I 2020 er andelen kommunalt ansatte som reiser kollektivt, med sykkel eller gange til jobb 57 prosent. Innen 2025 er all personbilbruk i kommunens tjeneste utslippsfri og alle større kjøretøy benytter fossilfritt drivstoff.	Enst. med unntak av første og siste ledd mot 4 (Frp)						
			Bærum kommune utreder behovet for å starte eget kollektivtransportselskap.	19 (10 Ap, 5V, 3MDG, R)				
					Innen 2025 skal alle kommunale kjøretøy bruke el. eller hydrogen som energikilde	2SV		
Strategier mobilitet								
1	Konsentrere bygging av boliger og næringsbygg rundt knutepunktene (vedtatt arealstrategi)	Enst.						

2	Prioritere sykkel og gange fremfor bil. Følge opp sykkelstrategien.	Enst.			Kommunen skal prioritere sykkelfelt/veier framfor andre veiutbygginger. Vedlikehold av sykkel/gangfelt skal prioriteres foran bilveier.	3 (2SV, R)		
3	Være pådriver for et bedre kollektivtilbud - Bærum kommune tar initiativ til forsøk med behovsbasert kollektivtilud. - Bærum kommune skal arbeide for at Akershus fylkeskommune styrker matebusstilbudet i Bærum vesentlig.	Enst.			Kommunen skal arbeide aktivt overfor fylkeskommune og staten for å styrke kollektivtilbudet i kommunen.	3 (2SV, R)		
4	Utforme en parkeringsstrategi som bidrar til redusert klimagassutslipp	47 (mot 4 Frp)						
5	Legge til rette for lading av el- og hybridbiler, hydrogenbiler og nye deleordninger	Enst.	Legge til rette for lading av el-kjøretøy og for nye deleordninger.	19 (10 Ap, 5V, 3MDG, R)	Kommunen skal tilrettelegge for ladepunkter og fyllestasjoner for hydrogen	2SV		
6	Gjøre kommunens egen transportvirksomhet grønn og fossilfri	Enst.						
					Kommunen må båndlegge areal som er viktige i forhold til kollektivutbygginger	3 (2SV, R)		

Tiltak mobilitet								
SYKKEL OG GANGE								
1	<p>SYKKELHOTELL I 2018 tas det i bruk sikker og enkel innendørs sykkelparkering ved Kolsås og Østerås t-banestasjon, som er delvis finansiert med tilskudd fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Sykkelhotell vil gjøre det mulig for flere å kombinere kollektivreise med bruk av sykkel eller elsykkel, både til jobb- og fritidsreiser. Det planlegges for ett nytt sykkelhotell per år. Plan for flere sykkelhotell utvikles i samarbeid med fylkeskommunen.</p>	Enst.						
2	<p>TILTAK FRA HANDLINGSPLAN SYKKEL Ny sykkelstrategi og handlingsplan viser effektive tiltak som bidrar til økt bruk av sykkel og gange. Det omfatter både etalering av bedre gang- og sykkelveier, bedre vintervedlikehold, merking og ulike kampanjer.</p>	Enst.						
3	<p>GÅGRUPPER TIL SKOLEN Kommunen øker innsatsen for at alle skolebarn er organisert i gågrupper fra første skoledag til og med 3. klasse. Gågrupper innebærer at foreldre deler ansvaret for å følge en gruppe barn til skolen og at barna etter hvert går gruppevis uten følge av en voksen. Når barna ikke blir kjørt til skolen reduseres antall biler ved skolene og skoleveien blir tryggere. At barna har følge til skolen og at skoleveien er trygg vil for mange foreldre gjøre det mulig å reise kollektivt til jobb. Dersom barna innarbeider gode vaner kan det ha langsiktig effekt på reisevaner.</p>	Enst.						

<p>4</p>	<p>BYSYKKEL I SANDVIKA Etablere bysykkelordning mellom Sandvika stasjon (buss og tog) og bolig- og næringsområdene i nærheten av Sandvika, herunder både Hamang, Bærum sykehus, Høvik og Henie Onstad kunstsenter. Tilbudet om bysykkel kan bidra til at flere reiser kollektivt til og fra Sandvika. Det skal vurderes om det mulig å tilby både ordinære sykler og elsykler. Ordningen vil være skalerbar og kan tilpasses interessen fra bedriftene i området. Bysykelordningen utvikles basert på erfaringene fra bysykkelordningen for Lysaker- Fornebu og skjer i samarbeid med både Ruter og Smart City Bærum. Se også politisk sak MIK 012/17 Klimaklok kommune- miljø-klimafond 2017</p>	<p>Enst.</p>	<p>Tilleggsforslag: Det prøves ut by-elsykkel i Sandvika og på Bekkestua</p>	<p>25 (10Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV, 4Frp)</p>	<p>Sandvika gjøres til bilfri sone og det etableres en ordning utlån av by-sykkel</p>	<p>2SV</p>		
<p>5</p>	<p>SMARTBIKE BÆRUM (ELSYKKEL LÅNEORDNING) Elsykler til bedrifter i Bærum til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er å få ansatte til å kjøpe egen elsykkel og bruke den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>	<p>Enst.</p>						
<p>6</p>	<p>ÅRLIG KARTLEGGING AV REISEVANER-RVU For å kunne rapportere på måloppnåelse iht klimastrategiens målsettinger om bruk av sykkel og gange (og bilbruk) gjennomføres det årlig kartlegging av reisevaner (RVU). Det er behov for ekstra utvalg respondenter for å oppnå et representativt utvalg.</p>							

					Det skal etableres gangfelt og sykkel felt 3 km. i alle retninger fra skolene slik at barn velger gange og sykkel til skole og fritidsaktiviteter.	3 (2SV, R)		
					Det etableres trygg sykkelparkering ved alle kollektivknutepunkt, skoler og kommunale arbeidsplasser.	3 (2SV, R)		

KOLLEKTIV								
7	<p>LIVING LAB - KOMBINERT MOBILITET FOR FAMILIER - PILOT</p> <p>Kommunen og Ruter inviterer i fellesskap 10 Bærumsfamilier til i 100 dager å bytte bort bilen med en kombinasjon av kollektivtransport, taxi, bilpool, elsykkel, bysykkel, matlevering og deleordninger. Familiene skal ikke belastes med ekstra kostnader men dele sine erfaringer fra en hverdag uten egen bil. Prosjektet vil gjennomføres i boligområder med godt kollektivtilbud. Resultatene fra piloten vil gjøres tilgjengelig for forskning. Prosjektet vil bygge videre på erfaringene fra et lignende prosjekt i Gøteborg og følger opp Klimapanelets råd.</p>	Enst.						
8	<p>UTFART UTEN BIL</p> <p>Samarbeide med Ruter for å spre informasjon om alle utfartssteder som er tilgjengelig via buss og bane i Ruter-appen. Følger opp Klimapanelets råd. Være pådriver til Ruters utvikling av nye kollektiv-løsninger tilpasset ettermiddag- og helge-aktiviteter.</p>	Enst.						
9	<p>SAMKJØRING TIL FRITIDS AKTIVITETER - PILOT</p> <p>Gjennomføre pilot sammen med Ruter for aktivt tilrettelegging for samkjøring til idrett og andre fritidsaktiviteter. Pilotprosjektet innebærer at Ruter ivaretar transport av barn til og fra aktivitet som foregår mens foreldre er på jobb. Barna lærer å reise kollektivt og foreldrene får enklere logistikk. Flere barn får mulighet til å delta på aktivitet og bussløsningen reduserer utslipp fra privatbiler. Planlagt oppstart 2018.</p>	47 (mot 4 Frp)						

					Det etableres flere innfartsparkeringsplasser. + tillegg fra sak 018/18 Handlingsplan for bedre luftkvalitet i Bærum: Arbeidet med etablering av nye innfartsparkeringsplasser for bil intensiveres. Dette gjelder både langs T-banenettet, jernbanenettet og i nærheten av holdeplasser for buss. Flere plasser søkes etablert både på kommunal grunn og i samarbeid med overordnede myndigheter og private aktører. Innfartsparkeringsplasser på bakkeplan bør	Enst.		
BIL								
10	TILSKUDD LADING I BOLIGSELSKAPER En tredel av boligene i kommunen er blokkbebyggelse. Tilskuddsordning til lading av el-bil i borettslag og sameier igangsatt som pilot i 2017. Pilot mottar støtte fra Akershus fylkeskommune. Basert på interessen for ordningen legges det opp til videreføring.	Enst.						
11	BILPOOL I NYE BOLIGPROSJEKTER Utbyggere som etablerer utslippsfri bilpool knyttet til leiligheter gis mulighet til å bygge færre p-plasser enn den vedtatt p-norm. Muligheten til å gi dispensasjon fra parkeringsnormene må innarbeides i gjeldende reguleringsplan for området. Forslaget følger opp råd fra Klimapanelet.	47 (mot 4Frp)						

12	<p>OFFENTLIG PARKERING MED LADEPUNKT</p> <p>Etablering av lading på offentlig tilgjengelige p-plasser og ved kommunale bygg, i tråd med ny nasjonal forskrift. Konkretiseres i egen "Ladepunktplan". Ladepunktplanen skal følge offentlig forskrift. Ryggraden i ladepunktplanen skal være hjemmelading.</p>	Enst.	Tilleggsforslag: Brukerne må betale for lading på offentlige ladepunkter.	Enst.				
13	<p>KISS & RIDE - PILOT SKUI SKOLE</p> <p>Kommunen vil teste ut en bilfri sone og en tilrettelagt plass for levering og henting av skolebarn, kalt "kiss & ride" ved Skui-skole.</p> <p>Klimapanelets tiltak for å sikre skoleveien. Kartlegge og gjennomføre tiltak slik at skoleveien blir trygg.</p>	47 (mot 4Frp)						
					Parkeringsnorm og gateparkering reduseres	3 (2SV, R)		
					Parkeringsavgiften på dagtid økes med 40%	2SV		
					Bekkestua sentrum gjøres bilfritt	2SV		
FORNEBU-PILOT								
14	<p>SELVKJØRENDE BUSS</p> <p>Kommunen ønsker å teste ut selvkjørende kjøretøy over en lengre periode for å hente erfaring og se på mulighetene som ligger i bruk av autonome kjøretøy. Det er etablert et samarbeid med SCB, Ruter og Bærum kommune vei og trafikk for å se på muligheten for å gjennomføre pilotprosjekt for uttesting av selvkjørende transport i Bærum.</p>	Enst.						

15	<p>SMARTRIDER - KOMBINERT MOBILITET FOR JOBBREISER</p> <p>Teste ut Ruters pilotarbeid innen kombinert mobilitet (kollektiv, bysykkel, bildeling, taxi, samkjøring etc.) og se på erfaringer fra blant annet hjem-jobb-hjem løsningen i Stavanger. Piloten gjennomføres i samarbeid mellom SCB, Ruter og interesserte bedrifter på Fornebu.</p>	Enst.						
16	<p>UTSLIPPSFRI VARETRANSPORT</p> <p>Etablere pilot på utslippsfri varetransport på Fornebu, sammen med de største bedriftene, handel og transportaktører. Ideen ble drøftet på Klimaverkstedet for næringslivet april 2017. Formålet er å redusere unødvendig vare- og mattransport/leveranser, og samtidig redusere utslipp fra biltrafikk. Returordning for glass/metall, klær og panteflasker kan inngå i prosjektet. For returordningen er formålet at husholdninger ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall.</p>	47 (mot 4Frp)						
17	<p>ZEN PÅ FORNEBU</p> <p>Etablere samarbeid med ZEN (The Research Centre on Zero Emission Buildings in Smart Neighbourhoods) for å realisere nullutslippsprosjekter/nabolag på Fornebu. Gjennom samarbeidet skal kommunen søke å finne praktiske svar på hvordan bygg og nabolag kan nå målet om nullutslipp. Egen sak fra rådmannen.</p>	47 (mot 4Frp)						

18	<p>KLIMAKLOK DASHBOARD Digitale skjermer og hjemmeside som viser Klimaklok- aktivitetsdata for ett geografisk område. Aktuelle data er sykkel- og fotgjengertellinger, bysykkel, kollektivtrafikk, kollektivreisende, elbil-ladere, produksjon av fjernvarme fra VEAS, og luftforurensing mm. Både Sandvika og Fornebu er aktuelle områder. Dataene kan presenteres i et visuelt dashboard på internett og fysiske skjermer på egnede steder. Sanntidsinformasjon benyttes der det er tilgjengelig.</p>	47 (mot 4Frp)						
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET								
19	<p>UTSLIPPSFRI KOMMUNAL PERSONBILPARK Ved utskifting av kjøretøy velger kommunen i henhold til anskaffelsesstrategien utslippsfrie alternativer som sikrer at personbilparken er helt utslippsfri innen 2025. Følger opp Klimapanelets råd.</p>	Enst.			Kommunen skal kun velge nullutslippsbiler ved fornying av bilparken	3 (2SV, R)		
20	<p>FOSSILFRITT DRIVSTOFF PÅ KOMMUNALE TANKER For større kjøretøy og maskiner brukes biodrivstoff som erstatning for bensin og diesel. Det gjøres unntak der teknologien krever fossilt drivstoff. Det legges en plan for gradvis utskifting til utslippsfrie kjøretøy for varebiler og lastebiler.</p>	Enst.						

21	<p>FÆRRE P-PASSER FOR ANSATTE</p> <p>Det innføres betaling for ansattparkering i Sandvika og antall p-plasser reduseres. Etablering av bilpool for tjenestekjøring vi redusere behovet for å benytte egen bil i arbeidstiden. Forslaget legges frem i HP 2018-21. Rådmannen vil senere vurdere behovet for ansatt-parkering i andre deler av Bærum med god kollektivdekning.</p>	47 (mot 4Frp)						
22	<p>BILPOOL FOR KJØRING I TJENESTE</p> <p>Utslippsfri bilpool tilgjengelig i Sandvika, som erstatter bruk av egen bil i tjeneste. Følger opp Klimapanelets råd. Kostnad til etablering dekkes av klimafond, innkjøp av biler dekkes innenfor ordinært budsjett.</p>	Enst.						
23	<p>SMARTBIKE- INTERN (LÅNEORDNING FOR ELSYKLER)</p> <p>Utlån av elsykler til barnehager, skoler, sykehjem og andre kommunale virksomheter til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er at ansatte kjøper egen elsykkel og bruker den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>	Enst.						
24	<p>FORDELSSYKKE FOR ANSATTE</p> <p>To av tre ansatte i kommunen er bosatt i kommunen. Fordelssykel er å tilby ansatte kjøp av sykkel/elsykkel til gunstig pris og med en nedbetalingsordning knyttet til trekk i lønn. Ordningen bidrar til å gjøre kommunalt ansattes jobbreise utslippsfri, samtidig som den fremmer ansattes helse ved å stimulere til fysisk aktivitet.</p>	Enst.						

					Det gis et motivasjonstilskudd til alle kommunalt ansatte som velger kollektiv, gange eller sykkel ved reise til og fra arbeid	3 (2SV, R)		
					Kommunale arbeidsplasser med arbeidstid utover kollektivtilbud utstyres med el-sykler	3 (2SV, R)		
Bygg	Innstilling fra formannskapet		Fellesforslag AP, V, MDG, R		SV		MDG	
Mål bygg								
7	Boliger, næringsbygg og kommunale bygg i Bærum skal være areal- og energieffektive og ta i bruk fremtidsrettede energiløsninger og klimavennlige materialer.	Ved alternativ votering mellom Frps forslag om å sette inn "Nye" før boliger i første setning og innstillingen, ble innstillingen vedtatt mot 4 (Frp)						
8	I 2020 er energiforbruket i kommunens eiendomsmasse redusert med 12 prosent i forhold til 2016. Det skal jobbes mot en klimanøytral bygningsportefølje.	47 (mot 4 Frp)			Kommunale bygg skal redusere klimabruken med 50% innen 2025 og 75% innen 2040			

9	Alle nybygg bør ha passiv- eller plusshus standard innen 2020.	47 (mot 4 Frp)	Alle nybygg skal ha passiv- eller plusshus standard innen 2020.	22 (10Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV, KrF)	Nye bygg som prosjekteres i 2020 skal være nullutslipps hus	3 (2SV, R)		
Strategier bygg								
7	Stimulere og veilede boligeiere og utbyggere til å redusere energibruken og velge fremtidsrettede energiløsninger og klimavennlige materialer.	47 (mot 4 Frp)						
8	Kommunen skal som myndighet bidra til at utbyggere og grunneiere velger klimavennlige løsninger i sine utbyggingsprosjekter.	Enst.			Bærum kommune skal bidra til, og stille krav om, at utbyggere velger klimanøytrale energiløsninger i alle bygg.	3 (2SV, R)		
9	Kommunen skal i samarbeid med utbyggere og næringsliv bidra til forbildeprosjekter	Enst.						
10	Kommunen skal bidra til det grønne skiftet gjennom realisering av kommunens egen eiendomsstrategi	Enst.						
11	Byggeplassene skal bli utslippsfrie på sikt.	Enst.	Byggeplassene skal bli utslippsfrie.	21 (10Ap, 5V, 3MDG, R, 2SV)				
12	Byggesaksbehandling av klimatiltak forenkles.							
Tiltak bygg								

25	<p>GRATIS ENERGIRÅDGIVNING TIL INNBYGGERE</p> <p>For mange boligeiere i Bærum, spesielt de med eldre boliger, er det behov for å gjennomføre tiltak for å redusere energibruken. Gratis energirådgivning, nettbasert og hjemmebesøk, skal veilede og stimulere boligeiere til å gjennomføre energieffektivisering i egen bolig og investere i fornybar energiproduksjon som solceller. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen.</p> <p>Det utarbeides en veileder for klimavennlige energiløsninger i eksisterende bebyggelse og verneverdige bygg.</p>	47 (mot 4 Frp)			Bærum kommune skal bidra til, og redusere terskelen for, at innbyggere velger klimaklokt ved rehabilitering av bygg. Kommunen skal bidra med kunnskap og råd slik at etterisolering utføres på flere hus.	3 (2SV, R)		
26	<p>TILSKUDD TIL ENERGIEFFEKTIVISERING - HUSHOLDNINGENE</p> <p>Bærum kommune ønsker å motivere innbyggerne til å gjennomføre tiltak i egen bolig som reduserer energiforbruket og tar i bruk fornybare energikilder. En tilskuddsordning for energieffektivisering og investering i fornybar energi som solceller er etablert. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen. Rammene og ressurser til tilskuddsordningen vil vurderes etter 1 års drift.</p> <p>Ryggraden i miljøvennlig energieffektivisering i husholdningene er varmepumper. Støtteordninger vurderes innført for luft-til-luft varmepumper. Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.</p>	47 (mot 4 Frp)	Setningen "Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019" strykes.	19 (10Ap, 5V, 3MDG, R,)				

27	<p>SMART HOME Utvide energirådgivningstjenesten til rådgivning for boligeiere som skal renovere egen bolig og ønsker råd om klimatilpassede materialvalg eller boligeiere som ønsker å ta i bruk styringsverktøy/smart home teknologi for bedre drift av egen bolig. Styringsverktøy vil kunne redusere energiforbruket og optimalisere energibruken i boliger.</p>	47 (mot 4 Frp)						
28	<p>WATT-KONTROLL Formålet med prosjektet er å etablere mer kunnskap og bidra til prosjekt innen smarthus teknologi og smart grid for å utnytte potensiale for bedre styring av energibruk i husholdningene som følge av AMS. I tillegg vil prosjektet kunne se på utvikling av annen teknologi som f.eks velferdsteknologi. Prosjektet gjennomføres i regi av SmarCity Bærum.</p>	Enst.						
29	<p>TILSKUDD TIL FJERNING AV OLJETANKER Fjerning av oljetanker hindrer oljelekkasje fra nedgravde tanker og kan samtidig stimulere boligeiere til å erstatte fossile energikilder til oppvarming med fornybare energikilder. I påvente av forbud mot fossil fyringsolje fra 2020 er en tilskuddsordning for fjerning av oljetanker etablert. Ordningen vil avvikles når tidspunkter for iverksetting av det nasjonale forbudet blir kjent. Innbyggere opplyses om at det er mulig å benytte biofyringsolje.</p>	Enst.	<p>"Ordningen avvikles ikke" som alternativ til setningen "Ordningen vil avvikles når tidspunkter for iverksetting av det nasjonale forbudet blir kjent."</p>	19 (10Ap, 5V, 3MDG, R,)				
					<p>Kommunen skal øke arbeidet med å skifte ut energiløsninger til jordvarme, varmepumper, fjernvarme eller andre klimavennlige oppvarmingsformer.</p>	3 (2SV, R)		

					Kommunen skal tilby alle boligeiere gratis termofotografering av bygg og elektrisk anlegg slik at unødig energibruk kan reduseres.	3 (2SV, R)		
					Kommunen må få på plass en mulighet for avlesing av energimålere slik at effekten ved energiltak kan tallfestes.	3 (2SV, R)		
					Kommunen skal gjennom avtaler med utbyggere forhandle fram en klimanøytral oppvarming av byggene. Kommunen kan bruke rekkefølgebestemmelsene til å utsette utbygging inntil fjernvarme er på plass i det aktuelle området. Eventuelt kan utbygger selv velge klimakloke løsninger.	3 (2SV, R)		

FORNEBU								
30	MILJØPROGRAM - KOMMUNEDELPLAN Som del av revidert kommunedelplan for Fornebu legges det frem et eget miljøprogram som viser mål og tiltak innenfor arealstruktur, mobilitet, energi, blågrønn struktur og ressursutnyttelse.	Enst.						
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - BYGGE FOR FREMTIDEN		Enst.						
31	DIGITALISERT, AREALEFFEKTIVT, ENERGIGJERRIG OG KLIMAKLOKT Alle byggeprosjekter i kommunal regi skal ligge i forkant av myndighetenes krav til miljø. De fleste prosjektene som er underplanlegging eller bygging i dag utføres som passivhus. Alle nye bygg leveres minimum med energikarakter A, grønn oppvarmingskarakter (alternativt fjernvarme). Det etterspørres bygningsprodukter med lave klimagassutslipp, energibudsjetter og klimagassregnskap. Det legges opp til god kapasitet på sykkelparkering.	Enst.						
32	FOSSILFRI ANLEGGSPASS OG BREEAM-NOR, BEKKESTUA SKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole, kommunens første erfaring med BREEAM-NOR sertifisering, fossilfri byggeplass.	Enst.						
33	FOSSILFRI OPPVARMING OG SOLCELLER, LEVRE BARNESKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole der det testes å benytte fjernvarme til byggeplassoppvarming for å redusere co2-utslipp i byggefasen. Solcelleanlegg i fasade testes ut.	Enst.						

34	PASSIVHUS MED SOLCELLER PÅ TAKET, NANSENPARKEN BARNEHAGE Arealeffektivt passivhus med god utnyttelse av takflater og med solceller på taket. Kommunen skal gå foran og benytte solceller/solfangere på sine bygg. Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.	Enst.	Setningen "Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019" strykes.	19 (10Ap, 5V, 3MDG, R,)	Alle bygg skal prosjekteres med solceller og/eller solfangere.	2SV		
35	FUTUREBUILT OG BREEAM-NOR, OKSENØYA SENTER Samlokalisering av barneskole, barnehage, flerbruks- og turnhall og plass for bo- og behandlingssenter. Utvikles som Futurebuilt forbildeprosjekt og med BREEAM-NOR sertifisering.	Enst.						
36	VIDEREFØRING AV EPC-PROSJEKTET, ENERGIREHABILITERING Ferdigstille og idriftssette tiltak fra første EPC-prosjekt (energirehabilitering av 12 eksisterende bygg med stort potensial for energisparing). Det er estimert en energibesparelse på ca. 30% i denne bygningsmassen, hvorav Nadderudhallen vil få en betraktelig reduksjon og installert solfangeranlegg, Besparelsen er estimert å utgjøre 9 millioner kWt i året , og ha full driftseffekt fra 2018	Enst.						
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - KLIMA OG MILJØLEDELSE								

37	<p>INNFØRE MILJØ- OG ENERGILEDELSESSYSTEM For å sikre systematisk og enhetlig oppfølging og kvalitetssikring av både energibruk og miljø skal kommunen innføre miljø- og energiledelsessystem og sertifisere Eiendom innen ISO 50001 «Energiledelse» og ISO 14001 «Miljøledelse» i løpet av 2019.</p>	Enst.						
38	<p>BYGGE KOMPETANSE OG KAPASITET Kompetansenivå og kapasitet til oppfølging av energibruk er økt. Videreutvikling av fagmiljøet innen energi- og klimaspørsmål fortsette gjennom opplæring samt rekruttering, blant annet av en fagansvarlig for energi, klima og miljø.</p>	Enst.						
39	<p>ANALYSERE OG UTVIKLE RAPPORTERING Analysere energiforbedringspotensial i hele den eksisterende bygningsmassen som grunnlag for prioritering, planlegging av gjennomføring og rapportering av resultater.</p>	Enst.						
40	<p>KPI-ER KLIMA, MILJØ, ENERGI (Key Performance Indicators) Måle areal- og energieffektivitet i kommunens bygningsmasse på overordnet nivå med følgende kriterier: • Energi – kWh/kvm/år – og pr innbygger • Energi – fordelt på energibærer • Klimagassutslipp, energiforbruk konvertert til utslipp • Avfallshåndtering – mengder totalt og pr. fraksjon • Vannforbruk Måle/beregne klimagassutslipp Videreutvikle KPI-er og forbedre beregningsgrunnlag og rapportering i 2018.</p>	Enst.						

<p>KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - TA I BRUK METODER OG KOMPETANSE I BRANSJEN, NÆRINGSLIV OG FORBILDEMILJ ØER</p>								
<p>41</p>	<p>BREEAM-NOR SERTIFISERE ALLE BYGGEPROSJEKTER > 90 MILLIONER Benytte BREEAM-NOR som metodisk og systematisk miljøtilnærming til store prosjekter. Sertifisere alle store (over 90 mill) byggeprosjekter over en periode på to år. Deretter evaluere effekter og ordningen i 2020. (Gjelder alle prosjekter som starter konseptfase fra høst 2017.)</p>	<p>Enst.</p>						
<p>42</p>	<p>PRØVE UT BREEAM - IN USE Utprøving av klassifiseringssystemet BREEAM-in-use på enkelte bygninger for forbedring av energi- og miljøaspekter. Bygge kompetanse.</p>	<p>Enst.</p>						
<p>43</p>	<p>UTVIKLE FORBILDEPROSJEKTER INNEN MILJØ Fortsette samarbeid med blant annet Futurebuilt om nye forbildeprosjekter. Forbildeprosjekter under planlegging: Utvikling og utbygging av Oksenøya senter og oppgradering av kommunegården (kommunen er leietaker og etterspør forbildeegenskaper ved lokalene).</p>	<p>Enst.</p>						

44	<p>FORSKNINGSPROSJEKT I REGI AV NTNU FOR MILJØ I SVØMMEHALLER</p> <p>Kommunen er deltaker og bidragsyter i forskningsprosjekt som skal resultere i redusert vannforbruk, energibruk og kjemikaliebruk.</p>	Enst.						
45	<p>EIENDOM FØLGER OPP «10 ANBEFALTE STRAKSTILTAK FOR SMÅ OG STORE BYGGEIERE» (EIENDOMSSEKTORENS VEIKART MOT 2050) I KOMMUNENS EIENDOMSSTRATEGI</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Miljøsertifisere organisasjonen (ISO 14001 eller Miljøfyrtårn for mindre bedrifter) 2. Fjerne fossil oppvarming (olje og gass), også til topplast 3. Kun kjøpe bygningsprodukter uten innhold av helse- og miljøfarlige stoffer 4. Innføre miljøledelsessystem, for eksempel en BREEAM-In-Use gjennomgang, på heleporteføljen og sette opp plan for kontinuerlig forbedring av byggene 5. Gjennomføre en utredning om hva takflatene kan og bør brukes til, som for eksempel overvannshåndtering, energiproduksjon, rekreasjonsareal eller birøkt 	Enst.						

<p>45 (forts.)</p>	<p>6. Premiere innovative løsninger og diskutere risikohåndtering, for eksempel gjennom å sette av en egen post i budsjettet for risiko ved utprøving av nye løsninger</p> <p>7. Kreve at arkitekten utarbeider plan for hvordan materialene kan demonteres og gjenbrukes ved ombygging eller riving og tilstrebe å finne løsninger og materialer som gir minst mulig avfall</p> <p>8. Bestille energibudsjett for beregnet reelt energibruk (i tillegg til beregningskrav i TEK) og dokumentasjon av hvilke tiltak som er gjort for å få ned forventet reelt energibruk i drift av bygget</p> <p>9. Etterspørre og prioritere bygningsprodukter som har lave klimagassutslipp (dokumentert gjennom EPD (Environmental Product Declaration))</p> <p>10. Etterspørre fossilfri byggeplass</p>							
--------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - EKSISTERENDE BYGG								
46	ENERGIREHABILITERING AV EKSISTERENDE BYGNINGSMASSE Systematisk energirehabilitering basert på teknisk rehabiliteringsbehov og potensial for energiforbedring. Gjennomføring vil skje både som EPC-prosjekt og i sammenheng med vedlikeholdsprosjekter. Tiltak og potensielle konkretiseres gjennom tilstandsanalyser som gjennomføres i 2017 og 2018.	Enst.						
47	UTNYTTE KAPASITET I EKSISTERENDE BYGG Mange av kommunens bygg har høyt areal per bruker. Muligheter og nødvendige tiltak for å kunne utnytte bygningene bedre gjennomgås. For å ta ut gevinster kan det i tillegg til bygningsmessige tiltak være nødvendig med endringsprosesser i organisasjonen. Vurderinger må skje i tett samarbeid med tjenestene. Oppgradering og arealeffektivisering i rådhuset og i kommunegården med innføring av aktivitetsbaserte arbeidsplasser er eksempler på slike prosjekter.	Enst.						
48	SENTRAL STYRING AV TEKNISKE ANLEGG OG ENERGIFORBRUK Modernisere og utvide driftssentralen, slik at alle bygg med sentral driftskontroll kan styres sentralt innen utgangen av 2019.	Enst.						

49	<p>INNFØRE NYTT SYSTEM FOR AVFALLSHÅNTERING</p> <p>Legge fysisk til rette for kildesortering i kommunens tjenestesteder i 2017. Planlegge helhetlige løsninger for henting av kildesortert avfall iht. kommunens nye rutiner. Etablere måling av mengder, sorteringsgrad mm. Pilotprosjekt er iverksatt for en skole og et bo- og behandlingssenter for å høste erfaringer med løsningene I 2018 før de rulles ut. Utomhusprosjekter og tilpasning vil planlegges som egne prosjekter for gjennomføring.</p>	Enst.					
50	<p>FJERNE ALL FOSSIL OPPVARMING(OLJE OG GASS), OGSÅ TIL TOPPLAST Fase ut den siste bruk av fossilt brensel og sanere oljetanker. Andelen fossil oppvarming til kommunale bygg er nå redusert til omlag 1%. I beredskapssammenheng må konvertering avventes til ny teknologi forefinnes.</p>	47 (mot 4 Frp)					
					Kommunen skal arbeide for å skifte ut lyskilder til LED i alle bygg og i det offentlige rom	3 (2SV, R)	
Ressursbruk	Innstilling fra formannskapet		Fellesforslag AP, V, MDG, R		SV		MDG
Mål ressursbruk							
9	<p>I 2020 er mengde restavfall per innbygger redusert med 30 prosent sammenlignet med 2016.</p>	Enst.			Redusere innbyggers restavfall med 30% innen 2020 og 50% innen 2025.	3 (2SV, R)	

10	I 2020 har Bærum kommune (som virksomhet) redusert eget forbruk og økt innkjøp av miljø- og klimatilpassede produkter og tjenester.	Enst.			Kommunen reduserer sitt restavfall med 60% innen 2025	3 (2SV, R)		
Strategier ressursbruk								
11	Legge til rette for bedre kildesortering av avfall. Rådmannen legger frem en sak med vurdering av differensierte renovasjonsgebyrer basert på mengde avfall.	Enst.			Kommunen skal bidra til økt ressursforståelse hos alle innbyggere. Ressursgjenvinning og avfallssortering skal gjøres enkelt for alle innbyggere.	3 (2SV, R)		
12	Involvere innbyggere og næringsliv for å oppnå økt ressursutnyttelse.	Enst.						
	Minke bruken av emballasje og øke andelen miljøvennlig emballasje. Stille krav til miljøvennlig emballering og varetransport til kommunen, og samarbeide med næringslivet om tilsvarende ordninger der.	Enst.			Kommunen bruker sin forbruksmakt til å kreve mindre emballasje på varer og lettere gjenvinnbare produkter. Ressursregnskap må ligge som et vesentlig kriterium ved alle innkjøp.	3 (2SV, R)		
	Bærum kommune vil gjennom sitt eierskap i VEAS stimulere til at selskapet gjenvinner så mye som mulig av avfallsstoffene fra renseprosessen.	Enst.						
			Den årlige reisevaneundersøkelsen skal også omfatte reising utenfor kommunen.	19 (10Ap, 5V, 3MDG, R,)				
Tiltak ressursbruk								

51	<p>KILDESORTERING I BOLIGSELSKAP - STIMULERINGSORDNING</p> <p>Over 30 prosent av boligene i kommunen er bebyggelse som har felles avfallsløsning. DFor å oppnå målsetting om 50 prosent utsortering av matavfall i disse boligkompleksene. Et pilot-prosjekt med insentivordning planlegges for å motivere til å sortere matavfall. Støtteordninger til nedgravde avfallsbeholdere utvides fra 2019.</p>	Enst.						
52	<p>BESØKSSENTER PÅ ISI</p> <p>Kommunen vil fortsette å invitere 4. trinn til Isi hvert år slik at barna får kunnskap om energi og klima, avfall og forbruk. Kommunen vil være pådriver for sirkulær økonomi og stimulere til bedre utnyttelse av ressurser. Rådmannen utreder hvordan besøkssenter og verksted kan benyttes for å spre informasjon og gjøre innbyggerne rustet til å velge klimakloke alternativer, som en oppfølging av Kommunestyrets vedtak i desember 2016. Senteret kan samarbeide med Arba, og drives av frivillige, og bli et møtested for å lære å sy og reparare. Skoleklassene kan komme hit for opplysning om etterbehandling av avfall og avfallsforebygging, reparasjon og gjenbruk.</p>	Enst.						
53	<p>HENTE AVFALL PÅ BESTILLING</p> <p>Tilby henting av avfall på bestilling via APP. Formålet er at husholdningene ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall. Pilot med henting på bestilling starter opp som et tilbud til beboere på Fornebu i 2018. Henting av glass og metall er planlagt innen 2020.</p>	47 (mot 4 Frp)						

54	<p>REDUSERE MATSVINN I HUSHOLDNINGENE Den nasjonale målsettingen er å halvere matsvinn per innbygger innen 2023. Kommunen vil gjennom et prosjekt for å oppnå redusert matsvinn i husholdningene. Mål for tiltaket er å legge til rette for at innbyggerne får økt kunnskap og bevissthet om omfang og konsekvenser av matkasting, gevinster ved å redusere matsvinn i egen husholdning og hva den enkelte kan gjøre for å redusere kasting av spiselig mat.</p>	Enst.						
55	<p>MATSVINN I NÆRINGSVIRKSOMHET Etablere samarbeid med enkelte store aktører innen kantine eller dagligvare for å finne gode metoder og eksempler på hvordan redusere matsvinn og samtidig bidra til grønn næringsutvikling.</p>	Enst.						
56	<p>MINDRE PLAST PÅ AVVEIE Kommunen vil gjennomføre en rekke tiltak for å begrense plast på avveie. - Kommunens mobilisering av frivillige for oppsamling av avfall i parker og friområder, samt langs vei, videreføres. Ordningen finansieres av midler til fordeling til lag og organisasjoner som utfører dette arbeidet. Ordningen videreutvikles til å omfatte sortering og veing.</p>	Enst.						

<p>56 (forts.)</p>	<p>Som kystkommunen kan vi ved hjelp av tiltak bidra til å skape større bevissthet, samt begrense plast på avveie for å beskytte livet i havet. Oppsamling av avfall i sjøen med den utplasserte oppsamlings-tønnen vil i første omgang være en symbolhandling som viser at kommunen tar ansvar, da omfanget søppel som samles inn trolig vil være begrenset. Imidlertid vil utplasseringen på Sjøholmen bidra til økt bevissthet for barna som er med å tømme tønnen. Vi vil analysere og måle fangst fra tønnen kunnskap om effekt og omfang. Ved å samle plasten unngår vi at den brytes ned til microplast. Bakgrunnen for at vi tester ut PortBin er at vi som kystkommune ønsker å være en pådriver for at plast i sjøen samles. Deltagelse i forskningsprosjektet støtter utvikling av bedre teknologi på området. - Tiltak bidrar til at idrettslagene følger op retningslinjer for oppsamling av gummigranulat fra alle kommunens kunstgressbaner.</p>							
--------------------	---	--	--	--	--	--	--	--

57	<p>KLIMAKUNNSKAP - KAMPANJER</p> <p>Klimapanelet anbefaler at kommunen mobiliserer innbyggerne for det grønne skifte. En aktiv kunnskapsformidling fra kommunens side vil lettere legitimere sentrale lovpålegg og føringer innenfor klimapolitikken. Kommunen planlegger å etablere en kommunikasjonsplattform med innbyggerne. Det vurderes å etablere samarbeid med aktør for å gjøre informasjon om de klimavennlige valgene mer tilgjengelig. Tiltaket "Klimakunnskap" skal sikre interaksjon med innbyggerne for utveksling av erfaring, behov og idéer. Forskning viser at vi motiveres av å se hva alle andre gjør, og dersom du er "stolt over egen miljøvennlighet", er det stor sannsynlighet for at du fortsetter med disse handlingene.</p>	Enst.					Endre overskriften fra "KLIMAKUNNSKAP - KAMPANJER" til "KLIMAKUNNSKAP - KOMMUNIKASJONSP LATTFORM"	4 (3MDG, R)
58	<p>RESSURSBANK BÆRUM - PILOT</p> <p>Ressursbanken skal sikre god utnyttelse av ressurser fra avfall, materialer og steinmasser knyttet til eiendomsutvikling og samferdselsprosjekter i kommunen (Fornebubanen, Ringeriksbanen, E16, E18). Gjenbruk av bygningsmaterialer krever logistikk og mellomlagring på egnet geografisk område. Kortreist bruk av steinmasser gir store gevinster både for miljø og klima. Utvidelsene gjennomført på Kadettangen med steinmasser fra E16-tunnelen ved Hamang er ett godt eksempel. Utforsking av mulighetene for gjenbruk av masser og bedre utnyttelse av materialressurser vil også være en del av prosjektet. Forprosjektet mottar økonomisk støtte fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Avhenger av finansiering og politisk sak høsten 2017.</p>	Enst.						

							<p>KLIMAKUNNSKAP - ADFERDSENDRINGER SOM NYTTER</p> <p>Kommunen igangsetter en kampanje som skal informere innbyggerne om de klimatiltakene som kan gjennomføres i husholdningen som har størst klimaeffekt. Formålet er å motivere til å gjøre de adferdsendringene som monner mest og hjelpe befolkningen å skilne mellom hvilke tiltak som er symbolske og hvilke tiltak som har mye å si for det private klimaregnskapet. Kommunen har som mål å gjennomføre en målrettet kampanje som skaper engasjement, er underholdende og gir oppdatert kunnskap.</p>	16 (10Ap, MDG, SV, R)
--	--	--	--	--	--	--	---	-----------------------

<p>KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET</p>								
<p>59</p>	<p>MATSVINN - I KOMMUNENS VIRKSOMHET Kommunen skal gjennomføre et prosjekt for å kartlegge matsvinn i egen virksomhet, for deretter å iverksette tiltak for å nå målsettingen om redusert matsvinn.</p>	<p>Enst.</p>						
<p>60</p>	<p>MILJØSERTIFISERTE LEVERANDØRER OG PRODUKTER Bærum kommune kjøper varer og tjenester for ca. 2,3 milliarder kroner årlig. At vi har systematikk, høy kompetanse og gjør klimakloke anskaffelser er viktig for kommunens omdømme. Bærum kommune skal vurdere hvordan kommunens samfunnsansvar best skal ivaretas ved inngåelse av nye kontrakter (i planleggingsfasen) og videreutvikle rutiner og retningslinjer som sikrer at kommunen utvikler seg i tråd med lover og regler og beste praksis.</p>	<p>Enst.</p>			<p>Ved alle innkjøp skal kommunen vektlegge klimautslipp ved produksjon og transport</p>	<p>3 (2SV, R)</p>		

Hovedmål og strategier	Innstilling fra hovedutvalg MIK	Votering Enst. med mindre annet angis	Høyre	Votering	Fellesforslag AP, V, MDG, R	Votering
Hovedmål						
1	I 2020 er Bærum etablert som en miljø- og klimaklok kommune.				Bærum kommune er ved etableringen av denne strategien, etablert som klimaklok kommune. Vi skal tenke klima og miljø i alt vi gjør og velge mest mulig klima- og miljøvennlige løsninger	6 (3AP, V, MDG, SV)
2	I 2050 skal Bærum være et lavutslippssamfunn og innen 2030 skal klimagassutslippene være redusert med minst 40 prosent.				I 2015 skal hele bærumssamfunnet være et lavslippssamfunn og innen 2030 skal klimagassutslippene være redusert med minst 40 prosent sammenlignet med Parisavtalens baseline. Bærum kommune skal være ledende i klimavennlighet	6 (3AP, V, MDG, SV)
3	I 2027 skal Fornebu være etablert som nullslippsområde.				I 2027 skal Fornebu og alle andre nye utbyggings-områder være etablert som nullutslippsområder, og alle andre områder skal være på god vei til å bli det.	6 (3AP, V, MDG, SV)
					Innen 2020 skal kommunen ha utarbeidet en plan for reduksjon av indirekte utslipp.	6 (3AP, V, MDG, SV)
Hovedstrategier						
1	Innbyggere og næringsliv involveres i utvikling av en klimaklok kommune					
2	Legge til rette for at Bærum er stedet der ny teknologi og klimavennlige løsninger testes ut					

3	Klimakommunikasjon som skaper motivasjon					
4	Kommunen går foran, "feier for egen dør" og har medarbeidere som ambassadører for Klimaklok kommune.					
5	Kommunen skal måle og vise aktivitetsdata knyttet til klimagassutslipp		Kommunen skal utarbeide klimabudsjett og klimaregnskap for bærumsamfunnet i tråd med beskrivelsene i saken.	Enst.	Kommunen skal utarbeide klimabudsjett og regnskap for Bærumssamfunnet fra 2020.	6 (3AP, V, MDG, SV)
6	Digitalisering skal bidra til klimavennlige tjenester og løsninger i hverdagen					
Mobilitet	Innstilling fra hovedutvalg MIK	Votering	Høyre	Votering	Fellesforslag AP, V, MDG, R	Votering
Mål mobilitet						
4	I 2025 skal 25 prosent av personbilene i Bærum være utslippsfrie.				I 2025 skal 30 prosent av personbilene i Bærum være utslippsfrie, og det absolutte tallet på personbiler skal ikke være økt.	5 (3AP, V, SV)
5	I 2025 skal andelen av personreiser med kollektiv, sykkel og gange være 60 prosent og sykkelandelen skal være 7 prosent.				I 2025 skal andelen av personreiser med kollektiv, sykkel og gange være 60 prosent og sykkelandelen skal være 8 prosent.	5 (3AP, V, SV)
6	I 2020 er andelen kommunalt ansatte som reiser kollektivt, med sykkel eller gange til jobb 57 prosent. Innen 2025 er all personbilbruk i kommunens tjeneste utslippsfri og alle større kjøretøy benytter fossilfritt drivstoff.					
					Bærum kommune utreder behovet for å starte eget kollektivtransportselskap.	4 (3AP)
Strategier mobilitet						

1	Konsentrere bygging av boliger og næringsbygg rundt knutepunktene (vedtatt arealstrategi)					
2	Prioritere sykkel og gange fremfor bil. Følge opp sykkelstrategien.					
3	Være pådriver for et bedre kollektivtilbud - Bærum kommune skal arbeide for at Akershus fylkeskommune styrker matebusstilbudet i Bærum vesentlig. □				Bærum kommune tar initiativ til forsøk med behovsbasert kollektivtilbud.	Enst.
4	Utforme en parkeringsstrategi som bidrar til redusert klimagassutslipp					
5	Legge til rette for lading av el- og hybridbiler, hydrogenbiler og nye deleordninger				Legge til rette for lading av el-kjøretøy og for nye deleordninger.	5 (3AP, V, SV)
6	Gjøre kommunens egen transportvirksomhet grønn og fossilfri					
Tiltak mobilitet						
SYKKEL OG GANGE						
1	SYKKELHOTELL I 2018 tas det i bruk sikker og enkel innendørs sykkelparkering ved Kolsås og Østerås t-banestasjon, som er delvis finansiert med tilskudd fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Sykkelhotell vil gjøre det mulig for flere å kombinere kollektivreise med bruk av sykkel eller elsykkel, både til jobb- og fritidsreiser. Det planlegges for ett nytt sykkelhotell per år. Plan for flere sykkelhotell utvikles i samarbeid med fylkeskommunen.					

2	<p>TILTAK FRA HANDLINGSPLAN SYKKEL</p> <p>Ny sykkelstrategi og handlingsplan viser effektive tiltak som bidrar til økt bruk av sykkel og gange. Det omfatter både etalering av bedre gang- og sykkelveier, bedre vintervedlikehold, merking og ulike kampanjer.</p>					
3	<p>GÅGRUPPER TIL SKOLEN</p> <p>Kommunen øker innsatsen for at alle skolebarn er organisert i gågrupper fra første skoledag til og med 3. klasse. Gågrupper innebærer at foreldre deler ansvaret for å følge en gruppe barn til skolen og at barna etter hvert går gruppevis uten følge av en voksen. Når barna ikke blir kjørt til skolen reduseres antall biler ved skolene og skoleveien blir tryggere. At barna har følge til skolen og at skoleveien er trygg vil for mange foreldre gjøre det mulig å reise kollektivt til jobb. Dersom barna innarbeider gode vaner kan det ha langsiktig effekt på reisevaner.</p>					

4	<p>BYSYKKEL I SANDVIKA Etablere bysykkelordning mellom Sandvika stasjon (buss og tog) og bolig- og næringsområdene i nærheten av Sandvika, herunder både Hamang, Bærum sykehus, Høvik og Henie Onstad kunstsenter. Tilbudet om bysykkel kan bidra til at flere reiser kollektivt til og fra Sandvika. Det skal vurderes om det mulig å tilby både ordinære sykler og elsykler. Ordningen vil være skalerbar og kan tilpasses interessen fra bedriftene i området. Bysykelordningen utvikles basert på erfaringene fra bysykkelordningen for Lysaker- Fornebu og skjer i samarbeid med både Ruter og Smart City Bærum. Se også politisk sak MIK 012/17 Klimaklok kommune- miljø-klimafond 2017</p>				<p>Tilleggsforslag: Det prøves ut by-elsykkel i Sandvika og på Bekkestua (Sjekk mot fellesforslagene i HP og tiltak 5).</p>	<p>6 (3AP, V, SV, FRP) mot 7 (inkl. ordførers dobbeltstemme)</p>
5	<p>SMARTBIKE BÆRUM (ELSYKKEL LÅNEORDNING) Elsykler til bedrifter i Bærum til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er å få ansatte til å kjøpe egen elsykkel og bruke den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>					

6	<p>ÅRLIG KARTLEGGING AV REISEVANER- RVU</p> <p>For å kunne rapportere på måloppnåelse iht klimastrategiens målsettinger om bruk av sykkel og gange (og bilbruk) gjennomføres det årlig kartlegging av reisevaner (RVU). Det er behov for ekstra utvalg for å oppnå et representativt utvalg.</p>					
KOLLEKTIV						
7	<p>LIVING LAB - KOMBINERT MOBILITET FOR FAMILIER - PILOT</p> <p>Kommunen og Ruter inviterer i fellesskap 10 Bærumsfamilier til i 100 dager å bytte bort bilen med en kombinasjon av kollektivtransport, taxi, bilpool, elsykkel, bysykkel, matlevering og deleordninger. Familiene skal ikke belastes med ekstra kostnader men dele sine erfaringer fra en hverdag uten egen bil. Prosjektet vil gjennomføres i boligområder med godt kollektivtilbud. Resultatene fra piloten vil gjøres tilgjengelig for forskning. Prosjektet vil bygge videre på erfaringene fra et lignende prosjekt i Gøteborg og følger opp Klimapanelets råd.</p>					
8	<p>UTFART UTEN BIL</p> <p>Samarbeide med Ruter for å spre informasjon om alle utfartssteder som er tilgjengelig via buss og bane i Ruter-appen. Følger opp Klimapanelets råd. Være pådriver til Ruters utvikling av nye kollektiv-løsninger tilpasset ettermiddag- og helge-aktiviteter.</p>					

9	<p>SAMKJØRING TIL FRITIDS AKTIVITETER - PILOT</p> <p>Gjennomføre pilot sammen med Ruter for aktivt tilrettelegging for samkjøring til idrett og andre fritidsaktiviteter. Pilotprosjektet innebærer at Ruter ivaretar transport av barn til og fra aktivitet som foregår mens foreldre er på jobb. Barna lærer å reise kollektivt og foreldrene får enklere logistikk. Flere barn får mulighet til å delta på aktivitet og bussløsningen reduserer utslipp fra privatbiler. Planlagt oppstart 2018.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
BIL						
10	<p>TILSKUDD LADING I BOLIGSELSKAPER</p> <p>En tredel av boligene i kommunen er blokk-bebyggelse. Tilskuddsordning til lading av el-bil i borettslag og sameier igangsatt som pilot i 2017. Pilot mottar støtte fra Akershus fylkeskommune. Basert på interessen for ordningen legges det opp til videreføring.</p>					
11	<p>BILPOOL I NYE BOLIGPROSJEKTER</p> <p>Utbyggere som etablerer utslippsfri bilpool knyttet til leiligheter gis mulighet til å bygge færre p-plasser enn den vedtatt p-norm. Muligheten til å gi dispensasjon fra parkeringsnormene må innarbeides i gjeldende reguleringsplan for området. Forslaget følger opp råd fra Klimapanelet.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				

12	OFFENTLIG PARKERING MED LADEPUNKT Etablering av lading på offentlig tilgjengelige p-plasser og ved kommunale bygg, i tråd med ny nasjonal forskrift. Konkretiseres i egen "Ladepunktplan".				Ladepunktplanen skal følge offentlig forskrift. Rygggraden i ladepunktplanen skal være hjemmelading.	Enst.
					Brukerne må betale for lading på offentlige ladepunkter.	6 (3AP, V, MDG, SV)
13	KISS & RIDE - PILOT SKUI SKOLE Kommunen vil teste ut en bilfri sone og en tilrettelagt plass for levering og henting av skolebarn, kalt "kiss & ride" ved Skui-skole. Klimapanelets tiltak for å sikre skoleveien. Kartlegge og gjennomføre tiltak slik at skoleveien blir trygg.	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
FORNEBU-PILOT						
14	SELVKJØRENDE BUSS Kommunen ønsker å teste ut selvkjørende kjøretøy over en lengre periode for å hente erfaring og se på mulighetene som ligger i bruk av autonome kjøretøy. Det er etablert et samarbeid med SCB, Ruter og Bærum kommune vei og trafikk for å se på muligheten for å gjennomføre pilotprosjekt for uttesting av selvkjørende transport i Bærum.					

15	<p>SMARTRIDER - KOMBINERT MOBILITET FOR JOBBREISER</p> <p>Teste ut Ruters pilotarbeid innen kombinert mobilitet (kollektiv, bysykkel, bildeling, taxi, samkjøring etc.) og se på erfaringer fra blant annet hjem-jobb-hjem løsningen i Stavanger. Piloten gjennomføres i samarbeid mellom SCB, Ruter og interesserte bedrifter på Fornebu.</p>					
16	<p>UTSLIPPSFRI VARETRANSPORT</p> <p>Etablere pilot på utslippsfri varetransport på Fornebu, sammen med de største bedriftene, handel og transportaktører. Ideen ble drøftet på Klimaverkstedet for næringslivet april 2017. Formålet er å redusere unødvendig vare- og mattransport/leveranser, og samtidig redusere utslipp fra biltrafikk. Returordning for glass/metall, klær og panteflasker kan inngå i prosjektet. For returordningen er formålet at husholdninger ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
17	<p>ZEN PÅ FORNEBU</p> <p>Etablere samarbeid med ZEN (The Research Centre on Zero Emission Buildings in Smart Neighbourhoods) for å realisere nullutslippsprosjekter/nabolag på Fornebu. Gjennom samarbeidet skal kommunen søke å finne praktiske svar på hvordan bygg og nabolag kan nå målet om nullutslipp. Egen sak fra rådmannen.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				

18	KLIMAKLOK DASHBOARD Digitale skjermer og hjemmeside som viser Klimaklok- aktivitetsdata for ett geografisk område. Aktuelle data er sykkel- og fotgjengertellinger, bysykkel, kollektivtrafikk, kollektivreisende, elbil-ladere, produksjon av fjernvarme fra VEAS, og luftforurensing mm. Både Sandvika og Fornebu er aktuelle områder. Dataene kan presenteres i et visuelt dashboard på internett og fysiske skjermer på egnede steder. Sanntidsinformasjon benyttes der det er tilgjengelig.	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET						
19	UTSLIPPSFRI KOMMUNAL PERSONBILPARK Ved utskifting av kjøretøy velger kommunen i henhold til anskaffelsesstrategien utslippsfrie alternativer som sikrer at personbilparken er helt utslippsfri innen 2025. Følger opp Klimapanelets råd.					
20	FOSSILFRITT DRIVSTOFF PÅ KOMMUNALE TANKER For større kjøretøy og maskiner brukes biodrivstoff som erstatning for bensin og diesel. Det gjøres unntak der teknologien krever fossilt drivstoff. Det legges en plan for gradvis utskifting til utslippsfrie kjøretøy for varebiler og lastebiler.					

21	<p>FÆRRE P-PASSER FOR ANSATTE</p> <p>Det innføres betaling for ansattparkering i Sandvika og antall p-passer reduseres. Etablering av bilpool for tjenestekjøring vil redusere behovet for å benytte egen bil i arbeidstiden. Forslaget legges frem i HP 2018-21. Rådmannen vil senere vurdere behovet for ansatt-parkering i andre deler av Bærum med god kollektivdekning.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
22	<p>BILPOOL FOR KJØRING I TJENESTE</p> <p>Utslippsfri bilpool tilgjengelig i Sandvika, som erstatter bruk av egen bil i tjeneste. Følger opp Klimapanelets råd. Kostnad til etablering dekkes av klimafond, innkjøp av biler dekkes innenfor ordinært budsjett.</p>					
23	<p>SMARTBIKE- INTERN (LÅNEORDNING FOR ELSYKLER)</p> <p>Utlån av elsykler til barnehager, skoler, sykehjem og andre kommunale virksomheter til "hjemlån" for sine ansatte, for uttesting over en periode på 14 dager. Hensikten er at ansatte kjøper egen elsykkel og bruker den til å reise til og fra jobb. Bærum arbeidssenter har ansvaret for service og flytting av sykler. Tiltaket er allerede igangsatt sommeren 2017.</p>					

24	FORDELSSYKKEL FOR ANSATTE To av tre ansatte i kommunen er bosatt i kommunen. Fordelssykkel er å tilby ansatte kjøp av sykkel/elsykkel til gunstig pris og med en nedbetalingsordning knyttet til trekk i lønn. Ordningen bidrar til å gjøre kommunalt ansattes jobbreise utslippsfri, samtidig som den fremmer ansattes helse ved å stimulere til fysisk aktivitet.					
Bygg	Innstilling fra hovedutvalg MIK	Votering	Høyre	Votering	Fellesforslag AP, V, MDG, R	Votering
Mål bygg						
7	Nye boliger, næringsbygg og kommunale bygg i Bærum skal være areal- og energieffektive og ta i bruk fremtidsrettede energiløsninger og klimatilpassede materialer.		Stryke ordet "Nye"	12 (mot FRP)	Endre "klimatilpassede" til "klimavennlige".	Enst.
8	I 2020 er energiforbruket i kommunens eiendomsmasse redusert med 12 prosent i forhold til 2016. Det skal jobbes mot en klimanøytral bygningsportefølje.					
9			Alle nybygg bør ha passiv- eller plusshus standard innen 2020.	7 (6H, FRP)	Alle nybygg skal ha passiv- eller plusshus standard innen 2020.	5 (3AP, V, SV)
Strategier bygg						
7	Stimulere og veilede boligeiere og utbyggere til å redusere energibruken og velge fremtidsrettede energiløsninger og klimavennlige materialer.					
8	Kommunen skal som myndighet bidra til at utbyggere og grunneiere velger klimavennlige løsninger i sine utbyggingsprosjekter.					

9	Kommunen skal i samarbeid med utbyggere og næringsliv bidra til forbildeprosjekter					
10	Kommunen skal bidra til det grønne skiftet gjennom realisering av kommunens egen eiendomsstrategi					
11			Byggeplassene skal bli utslippsfrie på sikt.	11 (mot FRP)	Byggeplassene skal bli utslippsfrie.	5 (3AP, V, SV)
12					Byggesaksbehandling av klimatiltak forenkles.	Enst.
Tiltak bygg						
25	<p>GRATIS ENERGIRÅDGIVNING TIL INNBYGGERE</p> <p>For mange boligeiere i Bærum, spesielt de med eldre boliger, er det behov for å gjennomføre tiltak for å redusere energibruken. Gratis energirådgivning, nettbasert og hjemmebesøk, skal veilede og stimulere boligeiere til å gjennomføre energieffektivisering i egen bolig og investere i fornybar energiproduksjon som solceller. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen.</p> <p>Det utarbeides en veileder for klimavennlige energiløsninger i eksisterende bebyggelse og verneverdige bygg.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				

26	<p>TILSKUDD TIL ENERGIEFFEKTIVISERING - HUSHOLDNINGENE Bærum kommune ønsker å motivere innbyggerne til å gjennomføre tiltak i egen bolig som reduserer energiforbruket og tar i bruk fornybare energikilder. En tilskuddsordning for energieffektivisering og investering i fornybar energi som solceller er etablert. Den hjemmebaserte rådgivningen utgjør grunnlag for å kunne søke om tilskudd til å gjennomføre tiltak i boligen. Rammene og ressurser til tilskuddsordningen vil vurderes etter 1 års drift.</p>		Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.	7 (6H,FRP)	Ryggraden i miljøvennlig energieffektivisering i husholdningene er varmepumper. Støtteordninger vurderes innført for luft-til-luft varmepumper.	Enst.
27	<p>SMART HOME Utvide energirådgivningstjenesten til rådgivning for boligeiere som skal renovere egen bolig og ønsker råd om klimatilpassede materialvalg eller boligeiere som ønsker å ta i bruk styringsverktøy/smart home teknologi for bedre drift av egen bolig. Styringsverktøy vil kunne redusere energiforbruket og optimalisere energibruken i boliger.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				
28	<p>WATT-KONTROLL Formålet med prosjektet er å etablere mer kunnskap og bidra til prosjekt innen smarthus teknologi og smart grid for å utnytte potensiale for bedre styring av energibruk i husholdningene som følge av AMS. I tillegg vil prosjektet kunne se på utvikling av annen teknologi som f.eks velferdsteknologi. Prosjektet gjennomføres i regi av SmarCity Bærum.</p>					

29	TILSKUDD TIL FJERNING AV OLJETANKER Fjerning av oljetanker hindrer oljelekkasje fra nedgravde tanker og kan samtidig stimulere boligeiere til å erstatte fossile energikilder til oppvarming med fornybare energikilder. I påvente av forbud mot fossil fyringsolje fra 2020 er en tilskuddsordning for fjerning av oljetanker etablert. Ordningen vil avvikles når tidspunkter for iverksetting av det nasjonale forbudet blir kjent. Innbyggere opplyses om at det er mulig å benytte biofyringsolje.				"Ordningen avvikles ikke" som alternativ til setningen "Ordningen vil avvikles når tidspunkter for iverksetting av det nasjonale forbudet blir kjent."	5 (3AP, V, SV)
FORNEBU						
30	MILJØPROGRAM - KOMMUNEDELPLAN Som del av revidert kommunedelplan for Fornebu legges det frem et eget miljøprogram som viser mål og tiltak innenfor arealstruktur, mobilitet, energi, blågrønn struktur og ressursutnyttelse.					
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - BYGGE FOR FREMTIDEN						

<p>31</p>	<p>DIGITALISERT, AREALEFFEKTIVT, ENERGIGJERRIG OG KLIMAKLOKT Alle byggeprosjekter i kommunal regi skal ligge i forkant av myndighetenes krav til miljø. De fleste prosjektene som er underplanlegging eller bygging i dag utføres som passivhus. Alle nye bygg leveres minimum med energikarakter A, grønn oppvarmingskarakter (alternativt fjernvarme). Det etterspørres bygningsprodukter med lave klimagassutslipp, energibudsjetter og klimagassregnskap. Det legges opp til god kapasitet på sykkelparkering.</p>					
<p>32</p>	<p>FOSSILFRI ANLEGGSPASS OG BREEAM-NOR, BEKKESTUA SKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole, kommunens første erfaring med BREEAM-NOR sertifisering, fossilfri byggeplass.</p>					
<p>33</p>	<p>FOSSILFRI OPPVARMING OG SOLCELLER, LEVRE BARNESKOLE Arealeffektiv 4 parallell barneskole der det testes å benytte fjernvarme til byggeplassoppvarming for å redusere co2-utslipp i byggefasen. Solcelleanlegg i fasade testes ut.</p>					
<p>34</p>	<p>PASSIVHUS MED SOLCELLER PÅ TAKET, NANSEN-PARKEN BARNEHAGE Arealeffektivt passivhus med god utnyttelse av takflater og med solceller på taket. Kommunen skal gå foran og benytte solceller/solfangere på sine bygg. Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019.</p>				<p>Setningen "Tiltaket vurderes i forbindelse med revideringen av klimastrategien i 2019" strykes.</p>	<p>5 (3AP, V, SV)</p>

35	<p>FUTUREBUILT OG BREEAM-NOR, OKSENØYA SENTER</p> <p>Samlokalisering av barneskole, barnehage, flerbruks- og turnhall og plass for bo- og behandlingssenter. Utvikles som Futurebuilt forbildeprosjekt og med BREEAM-NOR sertifisering.</p>					
36	<p>VIDEREFØRING AV EPC-PROSJEKTET, ENERGIREHABILITERING</p> <p>Ferdigstille og idriftssette tiltak fra første EPC-prosjekt (energirehabilitering av 12 eksisterende bygg med stort potensial for energisparing). Det er estimert en energibesparelse på ca. 30% i denne bygningsmassen, hvorav Nadderudhallen vil få en betraktelig reduksjon og installert solfangeranlegg, Besparelsen er estimert å utgjøre 9 millioner kWt i året , og ha full driftseffekt fra 2018</p>					
KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - KLIMA OG MILJØLEDELSE						
37	<p>INNFØRE MILJØ- OG ENERGILEDELSESSYSTEM</p> <p>For å sikre systematisk og enhetlig oppfølging og kvalitetssikring av både energibruk og miljø skal kommunen innføre miljø- og energiledelsessystem og sertifisere Eiendom innen ISO 50001 «Energiledelse» og ISO 14001 «Miljøledelse» i løpet av 2019.</p>					

38	BYGGE KOMPETANSE OG KAPASITET Kompetansenivå og kapasitet til oppfølging av energibruk er økt. Videreutvikling av fagmiljøet innen energi- og klimaspørsmål fortsette gjennom opplæring samt rekruttering, blant annet av en fagansvarlig for energi, klima og miljø.					
39	ANALYSERE OG UTVIKLE RAPPORTERING Analysere energiforbedringspotensial i hele den eksisterende bygningsmassen som grunnlag for prioritering, planlegging av gjennomføring og rapportering av resultater.					
40	KPI-ER KLIMA, MILJØ, ENERGI (Key Performance Indicators) Måle areal- og energieffektivitet i kommunens bygningsmasse på overordnet nivå med følgende kriterier: <ul style="list-style-type: none"> • Energi – kWh/kvm/år – og pr innbygger • Energi – fordelt på energibærer • Klimagassutslipp, energiforbruk konvertert til utslipp • Avfallshåndtering – mengder totalt og pr. fraksjon • Vannforbruk Måle/beregne klimagassutslipp Videreutvikle KPI-er og forbedre beregningsgrunnlag og rapportering i 2018.					

<p>KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - TA I BRUK METODER OG KOMPETANSE I BRANSJEN, NÆRINGSLIV OG FORBILDEMILJ ØER</p>						
<p>41</p>	<p>BREEAM-NOR SERTIFISERE ALLE BYGGEPROSJEKTER > 90 MILLIONER Benytte BREEAM-NOR som metodisk og systematisk miljøtilnærming til store prosjekter. Sertifisere alle store (over 90 mill) byggeprosjekter over en periode på to år. Deretter evaluere effekter og ordningen i 2020. (Gjelder alle prosjekter som starter konseptfase fra høst 2017.)</p>					
<p>42</p>	<p>PRØVE UT BREEAM - IN USE Utprøving av klassifiseringssystemet BREEAM-in-use på enkelte bygninger for forbedring av energi- og miljøaspekter. Bygge kompetanse.</p>					

43	UTVIKLE FORBILDEPROSJEKTER INNEN MILJØ Fortsette samarbeid med blant annet Futurebuilt om nye forbildeprosjekter. Forbildeprosjekter under planlegging: Utvikling og utbygging av Oksenøya senter og oppgradering av kommunegården (kommunen er leietaker og etterspør forbildeegenskaper ved lokalene).					
44	FORSKNINGSPROSJEKT I REGI AV NTNU FOR MILJØ I SVØMMEHALLER Kommunen er deltaker og bidragsyter i forskningsprosjekt som skal resultere i redusert vannforbruk, energibruk og kjemikaliebruk.					

<p>45</p>	<p>EIENDOM FØLGER OPP «10 ANBEFALTE STRAKSTILTAK FOR SMÅ OG STORE BYGGEIERE» (EIENDOMSSEKTORENS VEIKART MOT 2050) 1. Miljøsertifisere organisasjonen (ISO 14001 eller Miljøfyrtårn for mindre bedrifter) 2. Fjerne fossil oppvarming (olje og gass), også til topplast 3. Kun kjøpe bygningsprodukter uten innhold av helse- og miljøfarlige stoffer 4. Innføre miljøledelsessystem, for eksempel en BREEAM-In-Use gjennomgang, på heleporteføljen og sette opp plan for kontinuerlig forbedring av byggene 5. Gjennomføre en utredning om hva takflatene kan og bør brukes til, som for eksempel overvannshåndtering, energiproduksjon, rekreasjonsareal eller birøkt</p>				<p>Endre overskrift til "EIENDOM FØLGER OPP «10 ANBEFALTE STRAKSTILTAK FOR SMÅ OG STORE BYGGEIERE» (EIENDOMSSEKTORENS VEIKART MOT 2050) I KOMMUNENS EIENDOMSSTRATEGI"</p>	<p>Enst.</p>
-----------	---	--	--	--	---	--------------

<p>45 (forts.)</p>	<p>6. Premiere innovative løsninger og diskutere risikohåndtering, for eksempel gjennom å sette av en egen post i budsjettet for risiko ved utprøving av nye løsninger 7. Kreve at arkitekten utarbeider plan for hvordan materialene kan demonteres og gjenbrukes ved ombygging eller riving og tilstrebe å finne løsninger og materialer som gir minst mulig avfall 8. Bestille energibudsjett for beregnet reelt energibruk (i tillegg til beregningskrav i TEK) og dokumentasjon av hvilke tiltak som er gjort for å få ned forventet reelt energibruk i drift av bygget 9. Etterspørre og prioritere bygningsprodukter som har lave klimagassutslipp (dokumentert gjennom EPD (Environmental Product Declaration)) 10. Etterspørre fossilfri byggeplass</p>					
<p>KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET - EKSISTERENDE BYGG</p>						

46	<p>ENERGIREHABILITERING AV EKSISTERENDE BYGNINGSMASSE Systematisk energirehabilitering basert på teknisk rehabiliteringsbehov og potensial for energiforbedring. Gjennomføring vil skje både som EPC-prosjekt og i sammenheng med vedlikeholdsprosjekter. Tiltak og potensielle konkretiseres gjennom tilstandsanalyser som gjennomføres i 2017 og 2018.</p>					
47	<p>UTNYTTE KAPASITET I EKSISTERENDE BYGG Mange av kommunens bygg har høyt areal per bruker. Muligheter og nødvendige tiltak for å kunne utnytte bygningene bedre gjennomgås. For å ta ut gevinster kan det i tillegg til bygningsmessige tiltak være nødvendig med endringsprosesser i organisasjonen. Vurderinger må skje i tett samarbeid med tjenestene. Oppgradering og arealeffektivisering i rådhuset og i kommunegården med innføring av aktivitetsbaserte arbeidsplasser er eksempler på slike prosjekter.</p>					
48	<p>SENTRAL STYRING AV TEKNISKE ANLEGG OG ENERGIFORBRUK Modernisere og utvide driftssentralen, slik at alle bygg med sentral driftskontroll kan styres sentralt innen utgangen av 2019.</p>					

49	<p>INNFØRE NYTT SYSTEM FOR AVFALLSHÅNTERING</p> <p>Legge fysisk til rette for kildesortering i kommunens tjenestesteder i 2017. Planlegge helhetlige løsninger for henting av kildesortert avfall iht. kommunens nye rutiner. Etablere måling av mengder, sorteringsgrad mm. Pilotprosjekt er iverksatt for en skole og et bo- og behandlingssenter for å høste erfaringer med løsningene I 2018 før de rulles ut. Utomhusprosjekter og tilpasning vil planlegges som egne prosjekter for gjennomføring.</p>					
50	<p>FJERNE ALL FOSSIL OPPVARMING(OLJE OG GASS), OGSÅ TIL TOPPLAST Fase ut den siste bruk av fossilt brensel og sanere oljetanker. Andelen fossil oppvarming til kommunale bygg er nå redusert til omlag 1%. I beredskapssammenheng må konvertering avventes til ny teknologi forefinnes.</p>	<p>Vedtatt mot 1 stemme (FRP)</p>				
Ressursbruk	Innstilling fra hovedutvalg MIK	Votering	Høyre	Votering	Fellesforslag AP, V, MDG, R	Votering
Mål ressursbruk						
9	<p>I 2020 er mengde restavfall per innbygger redusert med 30 prosent sammenlignet med 2016.</p>					
10	<p>I 2020 har Bærum kommune (som virksomhet) redusert eget forbruk og økt innkjøp av miljø- og klimatilpassede produkter og tjenester.</p>					

Strategier ressursbruk						
11	Legge til rette for bedre kildesortering av avfall.		Rådmannen legger frem en sak med vurdering av differensierte renovasjonsgebyrer basert på mengde avfall.	11 (6H, 3AP, V, SV)		
12	Involvere innbyggere og næringsliv for å oppnå økt ressursutnyttelse.					
					Minke bruken av emballasje og øke andelen miljøvennlig emballasje.	11 (6H, 3AP, V, SV)
					Stille krav til miljøvennlig emballering og varetransport til kommunen, og samarbeide med næringslivet om tilsvarende ordninger der.	11 (6H, 3AP, V, SV)
					VEAS innarbeides i klimastrategien.	Enst.
					Den årlige reisevaneundersøkelsen skal også omfatte reising utenfor kommunen.	5 (3AP, V, SV)
Tiltak ressursbruk						
51	KILDESORTERING I BOLIGSELSKAP - STIMULERINGSORDNING Over 30 prosent av boligene i kommunen er bebyggelse som har felles avfallsløsning. DFor å oppnå målsetting om 50 prosent utsortering av matavfall i disse boligkompleksene. Et pilot-prosjekt med insentivordning planlegges for å motivere til å sortere matavfall.				Støtteordninger til nedgravde avfallsbeholdere utvides fra 2019.	Enst.

<p>52</p>	<p>BESØKSSENTER PÅ ISI Kommunen vil fortsette å invitere 4. trinn til Isi hvert år slik at barna får kunnskap om energi og klima, avfall og forbruk. Kommunen vil være pådriver for sirkulær økonomi og stimulere til bedre utnyttelse av ressurser. Rådmannen utreder hvordan besøkssenter og verksted kan benyttes for å spre informasjon og gjøre innbyggerne rustet til å velge klimakloke alternativer, som en oppfølging av Kommunestyrets vedtak i desember 2016. Senteret kan samarbeide med Arba, og drives av frivillige, og bli et møtested for å lære å sy og reparare. Skoleklassene kan komme hit for opplysning om etterbehandling av avfall og avfallsforebygging, reparasjon og gjenbruk.</p>					
<p>53</p>	<p>HENTE AVFALL PÅ BESTILLING Tilby henting av avfall på bestilling via APP. Formålet er at husholdningene ikke skal være avhengig av egen bil for å bli kvitt avfall. Pilot med henting på bestilling starter opp som et tilbud til beboere på Fornebu i 2018. Henting av glass og metall er planlagt innen 2020.</p>	<p>Vedtatt mot 1 stemme (FRP)</p>				

54	<p>REDUSERE MATSVINN I HUSHOLDNINGENE Den nasjonale målsettingen er å halvere matsvinn per innbygger innen 2023. Kommunen vil gjennom et prosjekt for å oppnå redusert matsvinn i husholdningene. Mål for tiltaket er å legge til rette for at innbyggerne får økt kunnskap og bevissthet om omfang og konsekvenser av matkasting, gevinster ved å redusere matsvinn i egen husholdning og hva den enkelte kan gjøre for å redusere kasting av spiselig mat.</p>					
55	<p>MATSVINN I NÆRINGSVIRKSOMHET Etablere samarbeid med enkelte store aktører innen kantine eller dagligvare for å finne gode metoder og eksempler på hvordan redusere matsvinn og samtidig bidra til grønn næringsutvikling.</p>					
	<p>MINDRE PLAST PÅ AVVEIE Kommunen vil gjennomføre en rekke tiltak for å begrense plast på avveie. - Kommunens mobilisering av frivillige for oppsamling av avfall i parker og friområder, samt langs vei, videreføres. Ordningen finansieres av midler til fordeling til lag og organisasjoner som utfører dette arbeidet. Ordningen videreutvikles til å omfatte sortering og veing.</p>					

<p>56</p>	<p>Som kystkommunen kan vi ved hjelp av tiltak bidra til å skape større bevissthet, samt begrense plast på avveie for å beskytte livet i havet. Oppsamling av avfall i sjøen med den utplasserte oppsamlings-tønne vil i første omgang være en symbolhandling som viser at kommunen tar ansvar, da omfanget søppel som samles inn trolig vil være begrenset. Imidlertid vil utplasseringen på Sjøholmen bidra til økt bevissthet for barna som er med å tømme tønne. Vi vil analysere og måle fangst fra tønne kunnskap om effekt og omfang. Ved å samle plaste unngår vi at den brytes ned til microplast. Bakgrunnen for at vi tester ut PortBin er at vi som kystkommune ønsker å være en pådriver for at plast i sjøen samles. Deltagelse i forskningsprosjektet støtter utvikling av bedre teknologi på området. - Tiltak bidrar til at idrettslagene følger opp retningslinjer for oppsamling av gummigranulat fra alle kommunens kunstgressbaner.</p>					
-----------	--	--	--	--	--	--

<p>57</p>	<p>KLIMAKUNNSKAP - KAMPANJER Klimapanelet anbefaler at kommunen mobiliserer innbyggerne for det grønne skifte. En aktiv kunnskapsformidling fra kommunens side vil lettere legitimere sentrale lovpålegg og føringer innenfor klimapolitikken. Kommunen planlegger å etablere en kommunikasjonsplattform med innbyggerne. Det vurderes å etablere samarbeid med aktør for å gjøre informasjon om de klimavennlige valgene mer tilgjengelig. Tiltaket "Klimakunnskap" skal sikre interaksjon med innbyggerne for utveksling av erfaring, behov og idéer. Forskning viser at vi motiveres av å se hva alle andre gjør, og dersom du er "stolt over egen miljøvennlighet", er det stor sannsynlighet for at du fortsetter med disse handlingene.</p>					
-----------	--	--	--	--	--	--

58	<p>RESSURSBANK BÆRUM - PILOT Ressursbanken skal sikre god utnyttelse av ressurser fra avfall, materialer og steinmasser knyttet til eiendomsutvikling og samferdselsprosjekter i kommunen (Fornebubanen, Ringeriksbanen, E16, E18). Gjenbruk av bygningsmaterialer krever logistikk og mellomlagring på egnet geografisk område. Kortreist bruk av steinmasser gir store gevinster både for miljø og klima. Utvidelsene gjennomført på Kadettangen med steinmasser fra E16- tunnelen ved Hamang er ett godt eksempel. Utforsking av mulighetene for gjenbruk av masser og bedre utnyttelse av materialressurser vil også være en del av prosjektet. Forprosjektet mottar økonomisk støtte fra Klimasats (Klima- og miljødirektoratet). Avhenger av finansiering og politisk sak høsten 2017.</p>					
<p>KOMMUNENS EGEN VIRKSOMHET</p>						
59	<p>MATSVINN - I KOMMUNENS VIRKSOMHET Kommunen skal gjennomføre et prosjekt for å kartlegge matsvinn i egen virksomhet, for deretter å iverksette tiltak for å nå målsettingen om redusert matsvinn.</p>					

60	<p>MILJØSERTIFISERTE LEVERANDØRER OG PRODUKTER</p> <p>Bærum kommune kjøper varer og tjenester for ca. 2,3 milliarder kroner årlig. At vi har systematikk, høy kompetanse og gjør klimakloke anskaffelser er viktig for kommunens omdømme. Bærum kommune skal vurdere hvordan kommunens samfunnsansvar best skal ivaretas ved inngåelse av nye kontrakter (i planleggingsfasen) og videreutvikle rutiner og retningslinjer som sikrer at kommunen utvikler seg i tråd med lover og regler og beste praksis.</p>	Vedtatt mot 1 stemme (FRP)				